

Бугерчук Андріана Олександрівна

ФМСм-21

МИТНІ ДЕЛІКТИ: НАПРЯМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНИХ ДЕЛІКТІВ.....	6
1.1. Сутність, передумови виникнення та структура митних деліктів.....	6
1.2. Зарубіжний досвід регулювання митних операцій у протидії деліктам..	15
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИКА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ В УКРАЇНІ.....	27
2.1. Аналіз практики протидії та попередження митним правопорушенням у процесі митного адміністрування.....	27
2.2. Оцінка ефективності митного контролю як способу протидії митним деліктам.....	36
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	48
Висновки до розділу 3.....	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Одним із найважливіших стратегічних напрямків вдосконалення діяльності митних органів в Україні нині є виявлення та припинення економічних злочинів й порушень законодавства у митній царині. В результаті розвитку митного законодавства стосовно накладання адміністративної відповідальності за митні делікти сприяє реальній інтеграції України до Європейського Союзу.

Зростання економічної активності громадян України, велике збільшення міграційних процесів, гуманітарної співпраці й міжнародного туризму, в частині його комерційних видів, а також зниження економічних показників, прозорість кордонів, зниження виробництва та постійне зростання цін призвели до зниження рівня життя населення та, як наслідок, участі великої кількості населення у протиправному переміщенні товарів через митний кордон країни.

Порушення митних правил та контрабанда завдають вагомої економічної і соціальної шкоди в Україні. Від численних митних злочинів страждає бюджет держави, товаровиробники, спотворюється ринкова конкуренція і збагачуються злочинні угруповання.

У процесі розвитку та євроінтеграції нашої країни проблеми попередження та виявлення митних деліктів набувають особливої актуальності. Саме тому держава зобов'язана здійснювати чіткі дії та застосовувати всі необхідні засоби для протидії таким правопорушенням.

Питання протидії порушенню митного законодавства в Україні досліджували такі вчені, як В. Варава, А. Войцещук, В. Волошин, С. Герчаківський, А. Годяк, П. Горбаченко, І. Гуцул, М. Дорош, С. Дуженко, О. Дьяченко, Л. Єрофєєнко, І. Кекіш, Г. Кириченко, А. Клочко, В. Комзюк, М. Кравець, М. Кривонос, В. Кухаренко, О. Леонідова, В. Ліпинський, А. Нечитайленко, В. Паламарчук, П. Пашко, Х. Передало, М. Погорецький, А. Саварець, В. Сіленко, Г. Соломенко, А. Тимошенко, О. Федотов, О. Хараберюш, В. Ченцов, А. Шершун та інші.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ протидії митним деліктам та формування комплексу пропозицій щодо попередження митних правопорушень в Україні.

Досягнення вказаної мети здійснюється вирішенням таких **завдань**:

- дослідити сутність, передумови виникнення та структуру митних деліктів;
- висвітлити зарубіжний досвід регулювання митних операцій у протидії деліктам;
- проаналізувати практику протидії та попередження митним правопорушенням у процесі митного адміністрування;
- оцінити ефективності митного контролю як способу протидії митним деліктам;
- запропонувати напрями запобігання злочинам у сфері митної діяльності.

Об'єктом дослідження є митні делікти.

Предметом дослідження є причини, наслідки та напрями протидії митним деліктам в Україні.

Методами наукового дослідження виступають як загальнонаукові, так і спеціально-наукові методи. До загальнонаукових методів дослідження, які використані автором, слід віднести метод логічного узагальнення, системний підхід, методи порівняння та синтезу. Вказані методи були застосовані головним чином при дослідженні соціально-економічної природи і теоретичних основ митних деліктів. До спеціально-наукових методів, які використані в роботі, відносяться методи економічного аналізу і статистичних групувань, різноманітні фінансово-розрахункові методи. За допомогою цих методів був проведений аналіз статистичних даних, які характеризують порушення митних правил та контрабанду в Україні.

Інформаційною базою дослідження є Митний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Податковий кодекс України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Державної митної служби України. Теоретичною основою аналізу стали законодавчі акти України, праці вітчизняних і зарубіжних економістів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається внеском автора в розв'язання актуального наукового завдання теоретико-практичних засад протидії митним деліктам: здійснено моніторинг вчинення контрабанди і порушень митних правил в Україні та наведено комплекс пропозицій щодо протидії митним

правопорушенням.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у даній роботі теоретичні узагальнення, практичний аналіз та пропозиції можуть стати основою для вдосконалення механізму протидії порушенням митного законодавства в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були висвітлені на Дев'ятій заочно-дистанційній конференції студентів і молодих вчених «Актуальні питання фінансової теорії та практики» (м. Тернопіль, 15 квітня 2022 р.) та у збірнику наукових праць кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету «Фінансове забезпечення сталого розвитку» (теми публікацій – «Відповідальність та фінансові результати боротьби з порушеннями митних правил в Україні», «Контроль за митними заборонами і обмеженнями в Європейському Союзі»).

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до них та загальних висновків, списку використаних джерел.

В першому розділі подано теоретичні постулати дослідження митних деліктів: поняття, сутність і структуру порушень митного законодавства, зарубіжний досвід митного регулювання у боротьбі з митними правопорушеннями; в другому розділі розкрито практику протидії та попередження митним правопорушенням у процесі митного адміністрування та проведено оцінку ефективності митного контролю як способу протидії митним деліктам; в третьому розділі запропоновано напрями протидії порушенням митного законодавства в Україні.

Обсяг кваліфікаційної роботи становить 66 сторінок. Робота містить 8 таблиць, 6 рисунків. Список використаних джерел містить 52 найменування, розміщених на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНИХ ДЕЛІКТІВ

1.1. Сутність, передумови виникнення та структура митних деліктів

Девіантна поведінка людини властива усім сферам суспільного життя. Митна справа не є виключенням, оскільки переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон зачіпає насамперед фінансові інтереси громадян і підприємців. Порушивши окремі норми митного права особи, що перетинають кордон отримують велику неправомірну вигоду. А рішення про вчинення таких діянь приймається залежно від настання ризику покарання. Таким чином, митні делікти – це важливий суспільно-небезпечний злочин, який завдає шкоди державним інтересам.

У діючому українському законодавстві, а саме Митному кодексі України (МКУ), митні делікти поділяють на порушення митних правил та контрабанду. проте, зважаючи на те, що контрабанда є злочином, то визначення цього поняття представлено в Кримінальному кодексі України, в якому також встановлено відповідальність за його здійснення.

Згідно з митним законодавством України митні делікти включають наступні види (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види митних деліктів.

Джерело: складено автором на основі [22; 28].

Поняття «митні правила» – це узагальнене поняття, що охоплює велике коло стандартів, термінів та правил, які регулюють здійснення особливого виду діяльності держави. Згідно з митним законодавством за часів незалежної України, порядок перетину митного кордону України товарами і транспортними засобами, митне регулювання, яке пов'язане зі справлянням та встановленням податків і зборів, процедури митного оформлення та контролю, боротьба з порушеннями митних правил та контрабандою, спрямовані на здійснення митної політики України, охоплюють дефініцію митна справа [27]. В системі адміністративних правопорушень правопорушення митного законодавства посідають окреме місце в результаті того, що їх об'єднує спільний об'єкт посягання, а конкретніше – це суспільні відносини, які виникають у галузі митної справи.

Новий Митний кодекс України, який прийняли у 2012 році, не поправив важливої вади попереднього документа. Новий документ як і попередній митний кодекс, сконцентровує увагу на адміністративному правопорушенні, яким є порушення митних правил. З цього приводу слушно зазначає І. Яромій: «...для всіх порушень митних правил спільним є об'єкт посягань, а саме суспільні відносини, що виникають у галузі державної митної політики та державної митної справи, відповідно до чого, всі порушення митних правил посідають власне місце у загальноприйнятій структурі адміністративних порушень» [6].

В загальному у науці суть поняття «порушення митних правил» трактується по-різному. Зокрема, вчений-практик Т. Курило порушення митних правил трактує як: «протиправні, винні (навмисні або необережні) дії чи бездіяльність, які посягають на встановлений порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, здійснення митного оформлення й митного контролю за ними, обкладання митом, податками та митними зборами товарів і транспортних засобів» [6].

За твердженням української вченої О. Константи: «порушення митних правил – це акт зовні об'єктивованої суспільно шкідливої, протиправної, винної, адміністративно-караної в галузі митної справи вольової поведінки певної фізичної особи, що не перебуває на момент вчинення відповідного діяння у зв'язках служби з митним органом (громадянина, посадової особи підприємства)» [6].

Науковець стверджує, що порушення митних правил це публічно-правовий делікт, склад якого встановлюються митним законодавством для забезпечення належного функціонування митного правопорядку, митних правовідносин, запобігання вчиненню не так суспільно небезпечних, як таких, які не відповідають впорядкованому здійсненню митної справи в країні, діянь.

С. Дьоміна розділяє порушення митних правил в залежності від того, яку складову частину митної справи зачіпає те чи інше порушення. Так, науковець виділяє дві такі групи митних правопорушень: «1. Порушення митних правил, що посягають на таку складову частину митної справи, як здійснення митного контролю та митного оформлення; 2. Порушення митних правил, що посягають на таку складову частину митної справи, як нарахування та справляння податків і зборів» [6].

Тривалий час у структурі адміністративних деліктів, проступки, які настають у сфері митної справи, не виокремлювалися в самостійну групу. І тільки в МК України від 12.12.1991 р. № 1970-ХІІ з'явилася вперше глава, що характеризує порушення митних правил та відповідальність за них. В слідуючих редакціях кодексу такі глави та розділи збереглися.

Порушення митних правил посідають самостійне місце в структурі адміністративних проступків, оскільки їх об'єднує видовий об'єкт посягання – суспільні відносини, що виникають в сфері митної політики та митної справи держави.

З'ясовуючи місце порушень митних правил у структурі митних деліктів необхідно опиратись на законодавче визначення поняття «порушення митних правил». Відповідно до ст. 458 Митного кодексу України, порушення митних правил: «... є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні

органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність» [28].

За твердженням українського науковця П. Пашка: «склад правопорушення охоплює ознаки, які характеризують зовнішню поведінку особи, його направленість та наслідки і ознаки, які притаманні самому правопорушнику і його власне ставлення до вчинку» [32, с. 450].

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням і складається з чотирьох складових. Склад порушення митних правил наведено на рис. 1.2.

ОБ'ЄКТ	<ul style="list-style-type: none"> • Суспільні відносини, які охороняються законом і яким у результаті посягання завдається чи може бути завдана шкода, тобто порядок переміщення предметів через митний кордон України
ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА	<ul style="list-style-type: none"> • Зовнішній прояв діяння, система передбачених нормою митного права ознак, які характеризують зовнішню сторону порушення митних правил
СУБ'ЄКТ	<ul style="list-style-type: none"> • Громадяни, які на момент вчинення правопорушення досягли 16 років, а також посадові особи підприємств
СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА	<ul style="list-style-type: none"> • Психічне ставлення особи до вчиненого діяння включає: <ul style="list-style-type: none"> • -вину; • -мотив; • -мету

Рис. 1.2. Склад порушення митних правил. ¶

Джерело: складено автором на основі [51].

Проаналізувавши норми діючого митного законодавства і юридичної літератури ми виявили та охарактеризували ключові характеристики порушення митних правил:

1. Це дія або бездіяльність, іншими словами вчинок, поведінка, акт ставлення індивіда до реальності, держави чи суспільства. Саме діяння, а не думка, бажання

або інші такі прояви психологічної діяльності людей. Дія є активною формою поведінки особи, яка безпосередньо пов'язана із порушенням норми права у вигляді обов'язку чи вимоги закону, порушенням заборон, правил, норм (наприклад, пересилки через митний кордон держави у міжнародних експрес-відправленнях товарів, які заборонені для такої пересилки українським законодавством (ст. 473 МК України). Бездіяльність є пасивною формою поведінки, яка являє собою невиконання особою певних дій, які вона мала і могла вчинити відповідно до обов'язків, що покладені на неї (для прикладу, недекларування товарів, транспорту комерційного призначення, що перетинають митний кордон України (ст. 472 МК України).

Так, відповідно до глави 68 МКУ, виділяють такі види порушення митних правил (рис. 1.3).

2. Протиправність полягає у вчиненні особою діяння, що порушує загальнообов'язкові митні правила, що охороняються заходами адміністративного примусу чи навпаки не вчиняє дії, які повинна зробити. Протиправність означає, що митно-правова норма забороняє вчиняти конкретне діяння, наприклад, перевищувати встановлений МК України строк тимчасового ввезення товарів на територію держави (ст. 481 МК України). Крім того про протиправність йдеться й тоді, коли проступком є неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі звіту про рух товарів до митного органу (ст. 475 МК України).

3. Винність, яка передбачає наявність у особи самостійного психічного ставлення до відповідного вчинку та його наслідків. Такі дії, які є проявом волі та самосвідомості особи, мають бути завжди винними, тобто вчиненими зумисно або з необережності. Коли вина відсутня, діяння не може бути визнано як правопорушення.

4. Адміністративна караність, яка означає що конкретний протиправний, винний поступок буде визнаним порушенням митних правил лише тоді, коли при його вчиненні митним законодавством передбачено адміністративну санкцію, що міститься в ст. 468-485 МК України.

5. Антигромадська спрямованість, яку варто розглядати як діалектичне співвідношення суспільної шкідливості (апостеріорна ознака проступку) та суспільної небезпеки (апостеріорна ознака проступку) [20, с. 29-31].

- порушення режиму зони митного контролю (стаття 468 МКУ);
- неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем (стаття 469 МКУ);
- недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу ДФС призначення, видача їх без дозволу органу ДФС або втрата (стаття 470 МКУ);
- порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (стаття 471 МКУ);
- недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення (стаття 472 МКУ);
- пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання (стаття 473 МКУ);
- перешкоджання посадовій особі органу ДФС в доступі до товарів, транспортних засобів, документів (стаття 474 МКУ);
- неподання органу ДФС звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем (стаття 475 МКУ);
- переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності (стаття 476 МКУ);
- порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони (стаття 477 МКУ);
- порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами (стаття 478 МКУ);
- порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі (стаття 479 МКУ);
- порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів (стаття 480 МКУ);
- перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів (стаття 481 МКУ);
- переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем (стаття 482 МКУ);
- переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (стаття 483 МКУ);
- зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (стаття 484 МКУ);
- дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів (стаття 485 МКУ).

Рис. 1.3. Види порушень митних правил.

Джерело: складено автором на основі [28].

Будь-яке порушення митних правил, посягаючи на встановлений правопорядок, спричиняє ту чи іншу шкоду, порушує упорядкованість,

узгодженість, гармонічність відносин у сфері митної політики та митної справи держави. При цьому негативний результат може проявлятися як реально (недонадходження коштів до державного бюджету внаслідок несплати митних платежів у строк, встановлений законом (ст. 485 МК України), так і у створенні умов для настання шкоди (ввезення в Україну неякісних товарів, або товарів заборонених до ввезення в Україну (ст. 483 МК України). За ступенем соціальної значимості діяння, що заподіює шкоду законним інтересам суспільства та держави, є антигромадським.

Контрабанда є однією з ключових суспільних небезпек у сфері зовнішньоекономічної діяльності. З часів проголошення незалежності України це негативне явище суттєво впливає на економічну безпеку країни, права та свободу громадян, їх здоров'я, національну та культурну спадщину. Одним із вагомих заходів боротьби з протиправною діяльністю у цій сфері стала декриміналізація контрабанди, яка змінила зміст контрабанди, як суспільно-небезпечного явища.

Таке явище, як контрабанда (від італ. «contrabbando» «contra» – проти, «bando» – указ, постанова, а іншими словами «таємне безмитне перевезення чого-небудь через кордон») відоме з найдавніших часів, а точніше відтоді, коли стали з'являтися перші держави. З розвитком держав, встановленням їх кордонів та під час розвитку внутрішньої та зовнішньої торгівлі, економіки, розвитку митної справи, контрабанда починає все більше поширюватись. Насамперед, поширення контрабанди зумовлене, на нашу думку, появою державного контролю за зовнішньоекономічними операціями та встановленням митних зборів. Зокрема, в Україні мито як плата за перевезення товарів територією держави з'являється в часи Київської Русі [45]. Цілком логічно, що за всіх часів були люди, які прагнули порушувати закони: ухилятися від сплати податків, обходити закон заради незаконної наживи, а також вивозити із країни заборонені для вивезення товари й інші предмети. Формування системи митниць та митного контролю, спонукали порушників до пошуку нових методів переміщення товарів і предметів шляхом перетину кордону приховуючи від митного контролю чи обходячи його.

На сучасному етапі розвитку української держави існує ряд чинників, які обумовлюють існування контрабандної діяльності. Серед них виділяють такі як: низький рівень матеріальної забезпеченості населення, високий рівень безробіття в країні та особливо в прикордонних регіонах, де контрабанда для значної частини мешканців перетворилася на основне джерело доходів через високу прибутковість

цього виду злочинного бізнесу. До основних чинників також належать недосконалість митного та податкового законодавства; недостатньо ефективний рівень митного та прикордонного контролю; недосконалість державної системи контролю за походженням і реалізацією продукції та сплатою податків [21].

За редакцією Кримінального кодексу України (ККУ), яка діяла до 17.01.2012 у ст. 201 ККУ контрабандою визнавався перетин товарами митного кордону України без митного контролю або з приховуванням від нього, вчинений у великих розмірах, а також незаконний рух культурних та історичних цінностей, сильнодіючих, отруйних, вибухових речовин, зброї та боєприпасів (окрім гладкоствольної зброї мисливців та боєприпасів до неї), радіоактивних матеріалів, спеціальних технічних засобів прихованого отримання інформації, а також контрабанда стратегічно важливих товарів сировини, до яких законодавство передбачає відповідні правила вивезення за межі держави.

Необхідно зауважити, що у такій редакції диспозиція ст. 201 КК України визначала злочинними та поєднувала різні за своєю кримінально-правовою значущістю діяння, щодо незаконного переміщення предметів, які мають різний ступінь суспільної небезпеки. Зокрема, не можна вважати однаковим ступінь суспільної небезпеки протиправного переміщенні товарів та прирівнювати його до рівня суспільної небезпеки протиправного переміщення культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів тощо. Така невідповідність спонукала до декриміналізації незаконного переміщення товарів. А визнання його більш низького рівня суспільної небезпеки спричинило до визнання цього діяння адміністративним правопорушенням. На відміну від такої ознаки злочинів, як суспільна небезпека незаконному переміщенню товарів через митний кордон, більш притаманна така ознака як суспільна шкідливість у сукупності з високою поширеністю. Наявність цих ознак однозначно вказують на адміністративний характер (на відміну від кримінального) цього протиправного діяння. Така правова характеристика цього діяння дозволяє визнати його адміністративним правопорушенням. Певний час незаконне переміщення товарів через митний кордон нормативно класифікувалося і як злочин і як адміністративне правопорушення. До 17 січня 2012 року різниця між кримінальною та адміністративною відповідальністю полягала лише у вартості предметів правопорушень. Якщо вартість предметів правопорушень становила 536 500 грн. і більше, наступала кримінальна відповідальність, якщо менше –

адміністративна [22; 28].

Після вступу в силу Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 № 4025/ІІ за незаконне переміщення товарів через митний кордон України або приховування товарів від митного контролю кримінальну відповідальність було скасовано, натомість посилено адміністративну відповідальність, при цьому зросли штрафні санкції за дане правопорушення. Відповідно до цього Закону за дане правопорушення накладається стягнення у вигляді штрафу, який становить 100% вартості товару та його конфіскацією. За такі ж повторні порушення митних правил передбачається накладення штрафу в розмірі 200% вартості товарів [9; 28].

Всі ці законодавчі норми повністю відповідають європейській практиці, зокрема положенням Женевської конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів та Кіотської конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, повноправним членом якої є Україна.

Відповідно до митного кодексу України предмети контрабанди розподіляються на групи представлені на рис. 1.4.

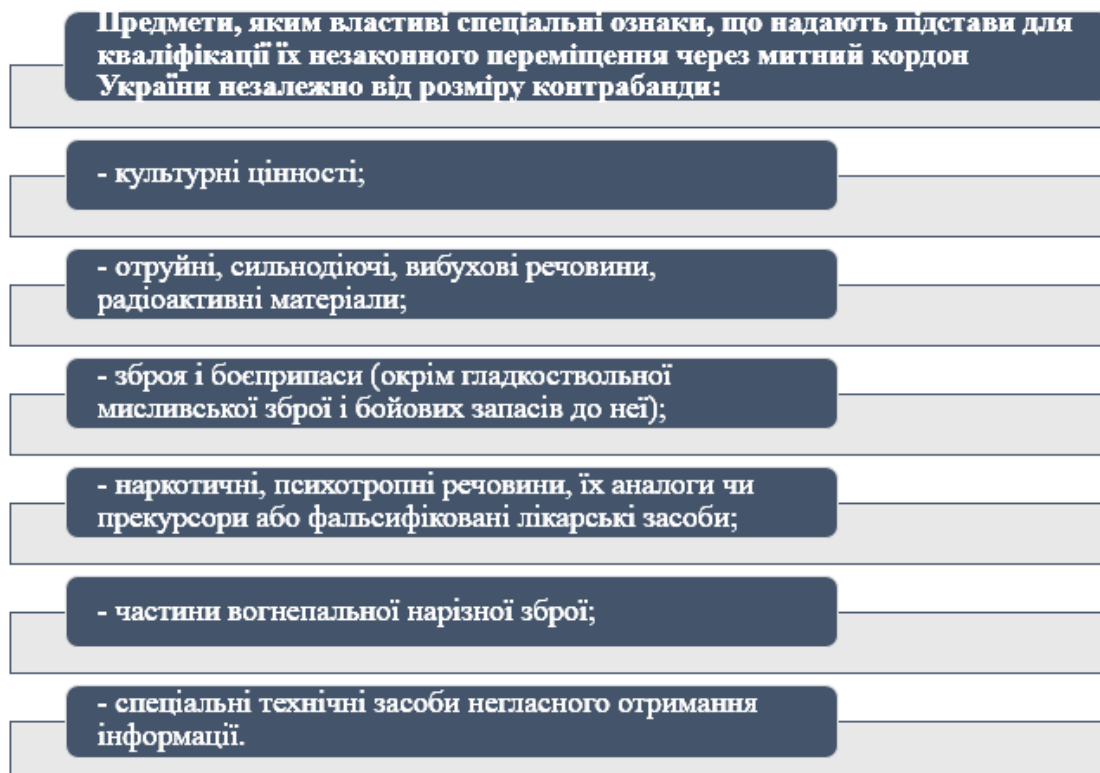

Рис. 1.4. Розподіл предметів контрабанди.

Джерело: складено автором на основі [8, с. 13-14].

Мотивами митних правопорушень переважно є наступні (рис. 1.5). Причини, які спонукають до вчинення митних правопорушень, досить очевидні – отримання вигоди у вигляді фінансової винагороди та переваг в торгівлі, вплив конкурентного середовища.

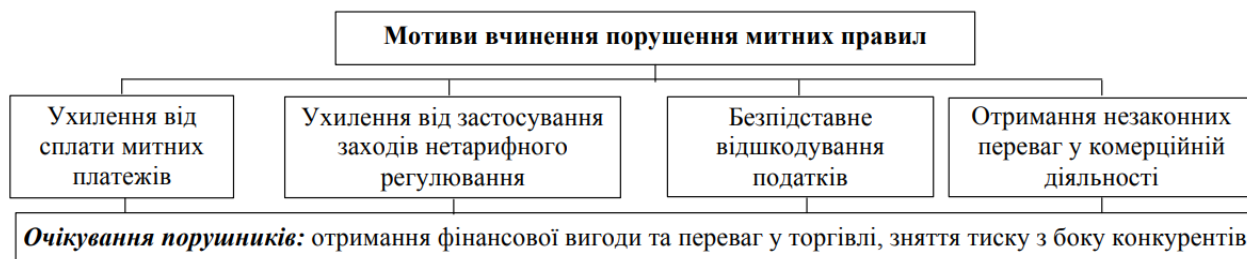

Рис. 1.5. Мотиви вчинення порушення митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Джерело: складено автором на основі [7, с. 219].

Митні делікти створюють передумови для недобросовісної ринкової конкуренції, адже товари низької якості можуть продавати під виглядом якісних, а також ж якісні – за нижчими цінами, ніж ті, що ставлять конкуренти, товари, вивезені з порушенням митного законодавства створюють не добросовісну конкуренцію внутрішнім виробникам, примушуючи їх обмежувати чи навіть закривати виробництво. Отже, митні делікти шкодять як суспільству загалом, так і окремим громадянам-споживачам товарів ввезених з митними правопорушеннями. Крім того, зниження внутрішнього виробництва, а відповідно, скорочення зайнятості й бюджетних соціальних програм, може спричинити соціальні протести як серед працівників певної галузі, так і в окремих регіонах.

1.2. Зарубіжний досвід регулювання митних операцій у протидії деліктам

Минуле століття характеризується активним створенням економічних інтегрованих угруповань. Прикладом економічної інтеграції, яка не має аналогів, став Європейський Союз, що поєднує в єдиній митній, торговій, правовій і економічній політиці 27 європейських держав. Це інтеграційне угруповання, згідно

з договорами ЄС, стало стартовою платформою для процесу євроінтеграції й початком утворення єдиної Європи.

Разом з тим у світовій практиці існування інтеграційних угруповань найбільш поширеними типами економічної інтеграції стали митний союз й зона вільної торгівлі. Також, як свідчить міжнародний досвід, об'єднання у митному союзу країн, які близькі за географічним, економічним і політичним значенням, створює сприятливі умови для скоординованого керівництва митною справою у країнах, які пов'язані спільними митними інтересами, покращує розвиток зовнішньої та внутрішньої діяльності, й посилює їх міжнародні зв'язки [30].

Розвиток і становлення митного регулювання ЄС прямо пов'язаний з утворенням митного союзу на території ЄС, який відкриває загальний простір для здійснення вільного обігу товарів та переміщення осіб. При цьому вславлюється спільний для суб'єктів ЄС з метою вжиття заходів у сфері торгової, тарифної й нетарифної політики стосовно третіх країн. Правові акти ЄС визначають кордони митної території Союзу, яка передбачає, окрім деяких випадків, поширення єдиного митного законодавства.

Становлення митного регулювання в країнах ЄС можна поділи на чотири основних етапів (табл. 1.1).

Звертаючись до митного регулювання ЄС, слід згадати про його зв'язок не лише з національним, а й з міжнародним правом, бо діяльність міжнародних організацій та їх органів, зокрема ВМО, ГАТТ-СОТ, Європейської економічної комісії ООН, що пов'язана з встановленням нових стандартів і розроблення норм, спрямованих на врегулювання митних відносин, значно вплинула на розвиток митного права ЄС.

Так діяльність Всесвітньої митної організації спрямована на гармонізацію здійснення митної справи державами-членами. Важливою складовою цієї роботи є рекомендаційна уніфікація митного законодавства. Одна з основних функцій – це підготовка проектів конвенцій та поправок до конвенції, а також розробка рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення і застосування конвенцій. Всі країни-члени ЄС є членами Всесвітньої митної організації, а також сторонами міжнародних угод, укладених під її егідою, згоду на обов'язковість яких надали в

межах єдиної митної політики ЄС.

Таблиця 1.1

Етапи становлення митного регулювання в країнах ЄС

Назва етапу	Характеристика етапу
Перший етап	Початок створення митного союзу, який розпочався з підписання Договору про Європейське об'єднання вугілля та сталі. Згодом, у 1957 р. було скасовано усі митні збори на імпорту та експорт і збори, що мали еквівалентну дію, а також кількісні обмеження на імпорту та експорт деяких товарів і продуктів.
Другий етап	Підписання Договору про Європейське економічне співтовариство (1957 р.), відповідно до ст. 9 якого проголошувалося створення митного союзу. Колишні ж ст. 13 та 14 Договору зобов'язували держав-членів поступово відмінити мито і збори, що мали рівнозначний ефект на час перехідного періоду – з 1 січня 1958 р. по 31 грудня 1969 р., який був завершений достроково, а саме 1 липня 1969 р. Однак знадобилося більш ніж 20 років, щоб усунути рішеннями Ради, Комісії та Суду причини, що заважали вільній торгівлі між держави-членами.
Третій етап	Новий етап пов'язаний з прийняття Регламенту Ради (ЄЕС) від 23 липня 1987 р. про тарифну статистичну номенклатуру і про Єдиний митний тариф. На цьому етапі був прийнятий також Регламент Ради (ЄЕС) №918/83 від 28 березня 1983 р., що встановлює систему звільнень від обкладення митом ЄС.
Четвертий етап	Основний етап у становленні митного права ЄС пов'язаний з прийняття Регламенту Ради Європейського економічного співтовариства від 12 жовтня 1992 р. про затвердження Митного кодексу ЄС та прийняттям так званих Імплементуючих положень, затверджених Регламентом Комісії №2454/93 від 2 липня 1993.

Джерело: сформовано автором на основі [39].

Звертаючись до митного регулювання ЄС, слід згадати про його зв'язок не лише з національним, а й з міжнародним правом, бо діяльність міжнародних організацій та їх органів, зокрема ВМО, ГАТТ-СОТ, Європейської економічної комісії ООН, що пов'язана з встановленням нових стандартів і розроблення норм, спрямованих на врегулювання митних відносин, значно вплинула на розвиток митного права ЄС.

Так діяльність Всесвітньої митної організації спрямована на гармонізацію здійснення митної справи державами-членами. Важливою складовою цієї роботи є рекомендаційна уніфікація митного законодавства. Одна з основних функцій – це підготовка проектів конвенцій та поправок до конвенції, а також розробка рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення і застосування конвенцій.

Всі країни-члени ЄС є членами Всесвітньої митної організації, а також сторонами міжнародних угод, укладених під її егідою, згоду на обов'язковість яких надали в межах єдиної митної політики ЄС.

Варто згадати, що у правилах ГАТТ/СОТ містяться положення щодо митної справи, зокрема:

- митно-тарифне регулювання;
- митне оцінювання;
- антидемпінгові й компенсаційні мита;
- митні союзи та зони вільної торгівлі;
- збори й формальності, пов'язані з імпортом та експортом;
- заборона імпорту й експорту;
- контингентування імпорту та експорту та ін. [25].

Разом з тим, існує ще спеціальний орган – Робоча група з митних питань Європейської економічної комісії, що діє в Женеві як допоміжний орган Економічної та Соціальної ради ООН.

Європейська економічна комісія є однією із п'яти регіональних економічних комісій, до її складу входять всі європейські держави. Вона має 15 головних органів, одним з них є Комітет з внутрішнього транспорту, який займається питаннями автомобільного, залізничного та річкового транспорту. Комітетом було підготовлено глосарій міжнародних митних термінів, який уніфікує митну термінологію і визначення митної операції європейських держав [48].

До її складу входять робочі групи з дослідження питань на різних видах транспорту та Робоча група із митних питань (Група митних експертів). Ця група є практично особливим органом, який займається опрацюванням митних питань у складі Європейської економічної комісії. Вона була організована з метою створення активного міжнародного апарату, який повинен займатися розробленням і втіленням у життя уніфікованих митних систем, розвитком і удосконаленням 47 митної техніки, митного законодавства держав, а також спрощенням митних формальностей на кордонах.

За своєю діяльністю Робоча група з митних питань зробила великий внесок у розробку більш як 13 міжнародних митних конвенцій та інших міжнародних

договорів, зокрема Митної конвенції про перевезення вантажів із застосування книжки МДП (Конвенція МДП) 1959 р. і 1975 р., Митної конвенції про контейнерні перевезення 1972 р. та Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах 1982 р.

Оскільки норми міжнародних угод не мають прямої дії в системі права ЄС, то для виконання цих норм у межах правопорядку Європейського Союзу необхідними стали заходи з їх імплементації у право ЄС. Варто виокремити такі основні методи імплементації міжнародних договорів, до яких приєднався ЄС: посилення та трансформація.

Імплементація може відбуватись на рівні Ради, за необхідності – Парламенту і Комісії. Зауважимо, то лише індивідуальна трансформація не залишає сумніву в дії міжнародної норми у праві ЄС, тобто коли норма угоди в кожному конкретному випадку відтворюється в зобов'язальному акті органу ЄС, така імплементація передбачає перехід норми з міжнародного права в європейське право, дає змогу стверджувати про наявність прав та обов'язків, що впливають з міжнародної угоди, а також про наявність судового захисту таких прав у національних судах і Суді ЄС. Водночас вона не залишає можливості для будь-якого обмежувального тлумачення її Судом ЄС [44].

Здійснюючи порівняльний аналіз варто виокремити дві основних складових:

- митне регулювання в ЄС сприяє вирішенню двох основних завдань, які обумовлюють специфіку положень митного законодавства ЄС: забезпечення однозначного трактування Єдиного митного тарифу й забезпечення свобод для руху товарів через територією Співтовариства;

- як форма економічної інтеграції держав наявність митного союзу є невід'ємною умовою подальших процесів інтеграції, для ефективного розвитку яких потрібно створити самостійну систему правового регулювання, адже просте поєднання національних та міжнародно-правових засобів законодавчого регулювання не забезпечує успішного втілення завдань митного союзу, а відтак й можливостей переходу до слідуєчих шаблів інтеграції.

Доцільно зазначити, що митний союз став один з перших на якому базувався ЄС. З його появою було відмінено мита на внутрішніх кордонах та встановлено

загальну систему оподаткування імпорту. Митний контроль на внутрішніх кордонах одночасно зник. Зараз митний контроль та митні служби притаманні лише зовнішнім кордонам ЄС. На них покладено не лише функція контролювання товарного потоку, але й функції захисту навколишнього середовища, захист культурних цінностей та багато іншого.

Митний союз – це заміна двох або більше територій на єдину митну територію таким чином, що мита та інші засоби, які обмежують регулювання торгівлі скасовуються щодо більшої частини експорту та імпорту товарів, які проходять з таких територій, а також ведуть єдину митну політику стосовно торгівлі товарами, не включеними до союзу. Спільний ринок передбачає, крім вільного руху товарів у рамках митного союзу, ще й вільного руху виробничих факторів – праці, капіталів, підприємств [49].

Взагалі митний союз представляє собою єдину торгову зону, в якій всі товари переміщуються вільно не залежно від того, чи були вони вироблені безпосередньо на території ЄС, чи були імплементовані.

Крім того, робота митних служб є досить комплексною. Європейський Союз встановлює тарифи на імпорт відповідно до положень міжнародних угод (здебільшого тих, які укладені Всесвітньою торговою організацією). Взагалі, всі імпортовані товари тарифікуються. Середній рівень мита на промислові товари в Європейському Союзі становить 4%, але ЄС пропонує також ввіз товарів на умовах зниженого мита та безмитного перетину кордону для товарів деяких сусідніх країн, які є економічно розвинутими. До цих країн відноситься країни Європейської економічної зони, такі як Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія, колишні Британські, Французькі та Португальські колонії в Африці, Карибському і Тихоокеанському басейнах, а також деякі середземноморські країни. Існують особливі умови митного регулювання й щодо країн-кандидатів на вступ до ЄС.

Митний контроль відбувається за безпосередньої участі митних служб. Саме вони контролюють відповідності товарів, які перетинають кордон, міжнародним стандартам та стандартам ЄС.

Митні служби контролюють перетин кордону, тим самим захищаючи біологічні види, що знаходяться на грані зникнення. До того ж через процедури

митного контролю захищаються національні культурні цінності.

Здійснюється контроль відповідно до транспортування певних видів технічних засобів, завдяки митним службам також контролюється дотриманням авторських прав (наприклад, митниця щороку вилучає мільйони контрафактних та піратських дисків). Все це, безумовно, вимагає високого рівня професіоналізму чиновників митної служби [40].

Митні органи виконують і статистичну функцію, зосереджуючи відомості щодо статистики зовнішньої торгівлі. Наприклад, вони повинні вести реєстр товарів, на які можуть бути накладені квоти, з тих причин, що ці товари не відповідають рівню товарів Європейського союзу. Інформація, яку збирають митні служби під час дослідження товарних потоків, допомагає в розумінні економічних тенденцій, що необхідне для визначення митної політики.

Ще одним завданням митних служб ЄС є контроль над перетином кордону фізичними особами з великими сумами грошей, як готівкою, так і чеками, з метою запобігання відмиванню грошей. Митні служби контролюють та запобігають процесові незаконного перетину кордону. Митні служби регулярно борються з поширенням організованої злочинності і співпрацюють з прикордонною поліцією (імміграційними службами) [23].

Цікавим фактом є те, що до 1988 р. митні служби ЄС використовували близько 150 різних форм документів та декларацій під час оформлення товарів. На сьогодні ця процедура спрощена й діє лише одна форма декларацій – Єдиний адміністративний документ. ЄС планує витратити значну суму коштів на автоматизацію всіх митних процедур, включаючи використання пристроїв для сканування вантажу, що значно прискорить роботу митної служби та зекономить час митного огляду.

Прагматика митного регулювання у багатьох країнах світу показує послідовні підходи до єдиного правового регулювання митних питань. Зокрема, діюче національне митне право також формується відповідно до принципів міжнародного митного законодавства. У більшості країн світу давно зрозуміли, що взаємо-розвиток торгівлі корисний для всіх, а спільні підходи щодо митного регулювання у міжнародній торгівлі є необхідністю.

У більшості країнах світу Митні кодекси сформовані на єдиній правовій основі, якою є положення Кіотської конвенції, Рамкові стандарти Всесвітньої митної організації та міжнародні договори. В наслідок цього, митній справі у цих країнах притаманна схожа організаційно-правова база, хоча присутні свої особливості, які обумовлені окремими, але не за принциповими нюансами, що полягають у відмінностях національних законодавств. Передові принципи і підходи Європейського Союзу у сфері митної справи висвітлено в Митних прототипах – системі практичних заходів, які розроблені європейськими митними спеціалістами [47].

Це певні стандарти, порівнюючи з якими можна здійснювати оцінку недоліків функціонування митних органів та вносити певні зміни до тактики їхньої діяльності. Окремим напрямом Митних прототипів можна виділити митний пост-аудит, який сприяє розвитку міжнародної торгівлі за допомогою встановлення правильного співвідношення між спрощенням торгових процедур, з однієї сторони, і забезпеченням успішного митного контролю й безпеки – з іншої. Розглянемо досвід розвинених країн світу та Європи щодо попередження митним деліктам на прикладі митного пост-аудиту.

Суть здійснення митного пост-аудиту у Франції полягає в тому, що за суб'єктами зовнішньої торгівлі митні органи контролюють в розрізі двох напрямів – формального та документального. Суть формального полягає у вибірковій перевірці номенклатури, відповідності виду, вартості й походження товарів представленим документам, перевірка обґрунтованості надання пільг тощо. Зміст фундаментального оснований на суцільній перевірці повноти наявності та правильності оформлення необхідних документів за допомогою їх читання і співставлення [5].

При перетині митного кордону працівники митних органів у Франції здійснюють перевірку 5% імпорту та 1% експорту перевезень. Інші 95% підлягають контролю на протязі 1-3 років що настають за оформленням митних документів. Переваги здійснення такого митного контролю полягають у: пришвидшенні митного оформлення вантажів, які прямують через митний кордон; зростанні ймовірності виявлення митних правопорушень або контрабанди на етапі

наступного контролю.

Необхідно відзначити, що у таких країнах, як Португалія, Великобританія, Ірландія здійснює контроль за правильністю нарахування та сплати податків і митних платежів один державний орган, а в Німеччині, Туреччині, Болгарії, Італії, Австрії контролює правильність нарахування та сплати митних платежів митний орган, а натомість податків – податковий орган. В апараті Центрального митного управління у Болгарії створена Дирекція «Наступного контролю», основна місія якої полягає в розробці й сприянні впровадженню методичних рекомендацій стосовно здійснення пост-аудиту, контролі за виконанням вимог митного й акцизного права [34].

Митним органам Болгарії для встановлення правильності даних митних декларацій надано право здійснювати наступний контроль товаросупровідних документів й даних щодо операцій з експорту та імпорту задекларованих товарів після їх випуску. Такий вид контролю здійснюють посадові особи регіональних митних органів у процесі здійснення документальних перевірок. Предметом перевірки є самі товари, бухгалтерська документація, торгові, облікові та інша документи підприємства, яке перевіряють.

На посадових осіб підприємства, яке перевіряють, покладено обов'язок сприяння митним органам у поясненні обставин і фактів, які мають значення у процесі перевірки. Зокрема, вони мають надавати облікові та інші документи; давати пояснення; готувати довідки; надавати завірені довідки документів; забезпечувати доступ до складів, службових приміщень, кас; забезпечувати місцем і створювати умови для якісного здійснення перевірки тощо [29].

У процесі проведення перевірок на посадових осіб митних органів Болгарії, для отримання доказів, покладено обов'язок формувати опис документів, які потрібні для здійснення перевірки. Також вони уповноважені обшукувати і вилучати, відповідно до чинного законодавства, документи, папери та інші носії інформації, товари, засоби обробки інформації, дотримуючись необхідних заходів стосовно їх автентичності. У випадку відсутності іншої можливості забезпечити докази, митні органи мають право опечатувати офіси, склади, каси, торгові та інші приміщення. В результаті проведеної перевірки митні органи на протязі 14 днів

після її закінчення складають доповідь у письмовій формі про її результати, яку у 7-денний термін подають для підпису підприємству, яке перевіряють.

Підприємство має право письмово заперечити і подати додаткові докази до митного органу в 14-денний строк. В Болгарії процес здійснення митного пост-аудиту регламентовано «Керівництвом для здійснення митного пост-аудиту» й він починається з наведення мети і цілей митного пост-аудиту. Окрема увага приділяється попередньому аудиту та графіку здійснення аудиторських перевірок [52].

Разом із цим, описана система оцінки і аналізу ризиків є невід'ємною частиною митного аудиту. В документі присутня методика здійснення перевірки і наведено організаційну схему проведення аудиту: період часу для проведення перевірки, вид та обсяг аудиту, детально розписано етапи аудиту: підготовки, виконання й внесення інформації у документи. Окремий розділ визначає права та обов'язки осіб, які перевіряють та які перевіряються. Документом врегульовано дії аудитора у процесі виявлення різних обставин і фактів, які постають у процесі здійснення аудиту: під час виявлення незначних правопорушень, фактів злочину, під час виявлення обставин для юридичного зупинення аудиту, під час необхідності співпрацювати з іншими державними органами тощо.

Отже, з врахуванням досвіду Болгарії, потрібно розробити подібний документ, яким чітко регламентувати здійснення митного пост-аудиту працівниками митних органів України.

Цікавим є досвід організації та проведення митного аудиту Республіки Ірландії. В Ірландії функціонує єдиний державний орган, який відповідає за адміністрування податків, зборів, утримання митних платежів і обов'язкових внесків на соціальне страхування. Як і в Україні, в Ірландії митний аудит платників податків здійснюють у вигляді документальних перевірок, які можуть ініціювати контролюючі органи на протязі 3 років з моменту прийняття декларацій [37].

Особливість контрольно-перевірочної діяльності Відомства доходів Ірландії, особливо при проведенні митного аудиту, полягає у здійсненні акценту не на фіскальній, але на контрольній, профілактичній та консультуючій функціях, які спрямовані на інформування й підвищення усвідомленого рівня дотримання

законодавства платниками податків, відкритого декларування результатів підприємницької діяльності й налагодження доброзичливих стосунків між суб'єктом господарювання та контролюючими органами.

Окремий вид аудиту в Ірландії – це електронний аудит, за допомогою якого здійснюється перевірка правдивості даних декларацій з використанням баз даних комп'ютерних інформаційних програм і електронних дублікатів документів, які надають платники податків на запити контролюючих органів. При цьому цифрову інформацію, у тому числі електронні документи, передають та зберігають на спеціальних шифрованих інформаційних ресурсах.

В Канаді право на переміщення товарів із використанням заходів митного пост-аудиту надають не всім імпортерам, а тільки окремим категоріям, що відповідають прийнятим вимогам. Ці вимоги встановлені окремо щодо різних категорій перевізників, так є правила щодо перевезення повітряним, автомобільним, залізничним транспортом, й окремо для контейнерних перевезень [17].

У Великобританії митний пост-аудит здійснюють вибірково щодо окремих суб'єктів ЗЕД і найбільш ризикових брокерів. Працівники митних органів мають повноваження самостійно визначати обсяги перевірок, їх терміни тощо.

На особливу увагу заслуговує досвід здійснення системи управління ризиками митних органів США. Варто зазначити, що процес її формування тривав приблизно 20 років, а обсяг фінансування становив більше 3 млрд. дол. США. В результаті таких заходів створена можливість щорічного оформлення більше 20 млн. товарних партій. Такий обсяг неможливо було б здійснювати не використовуючи автоматизовану систему митного контролю та митного оформлення, а також без побудованої на її основі системи управління і аналізу ризиками. Увесь процес митного контролю і митного оформлення ґрунтований на використанні системи управління ризиками [24].

На рівні центральних органів влади здійснюють розробку і контроль за використанням моделей ризиків щодо різних напрямів діяльності. В автоматичному режимі для кожної поставки з використанням моделей ризиків розраховують бали, які мають декілька рівнів: мінімальний, допустимий і

максимальний ризик.

Висновки до розділу 1

У процесі дослідження теоретичних основ здійснення митних деліктів ми дійшли до таких найважливіших висновків:

1. У діючому українському законодавстві, а саме Митному кодексі України (МКУ), митні делікти поділяють на порушення митних правил та контрабанду. проте, зважаючи на те, що контрабанда є злочином, то визначення цього поняття представлено в Кримінальному кодексі України, в якому також встановлено відповідальність за його здійснення.

Митні делікти створюють передумови для недобросовісної ринкової конкуренції, адже товари низької якості можуть продавати під виглядом якісних, а також ж якісні – за нижчими цінами, ніж ті, що ставлять конкуренти, товари, вивезені з порушенням митного законодавства створюють не добросовісну конкуренцію внутрішнім виробникам, примушуючи їх обмежувати чи навіть закривати виробництво. Отже, митні делікти шкодять як суспільству загалом, так і окремим громадянам-споживачам товарів ввезених з митними правопорушеннями.

2. Діяльність Всесвітньої митної організації спрямована на гармонізацію здійснення митної справи державами-членами. Важливою складовою цієї роботи є рекомендаційна уніфікація митного законодавства. Одна з основних функцій – це підготовка проектів конвенцій та поправок до конвенції, а також розробка рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення і застосування конвенцій. Всі країни-члени ЄС є членами Всесвітньої митної організації, а також сторонами міжнародних угод, укладених під її егідою, згоду на обов'язковість яких надали в межах єдиної митної політики ЄС.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАТИКА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз практики протидії та попередження митним правопорушенням у процесі митного адміністрування

Митне адміністрування передбачає здійснення комплексу заходів щодо акумуляції митних платежів до бюджету країни. У процесі здійснення таких заходів митні органи намагаються забезпечити якнайбільші обсяги надходження мита, податку на додану вартість та акцизного податку з ввезених на територію України товарів. Очевидно, що ефективність митного адміністрування великою мірою залежить від протидії митними підрозділами митній злочинності. Чим більшою є ступінь виявлення митних деліктів, тим якіснішим залишається процес митного адміністрування.

У процесі нашого дослідження звернемо увагу на такі складові митного адміністрування як облік осіб – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; управління ризиками та забезпечення проведення моніторингу ризикових зовнішньоекономічних операцій; контроль за правильністю застосування ставок оподаткування, тарифних пільг (тарифних преференцій), визначення митної вартості, кодів УКТЗЕД, країни походження товарів.

Частина перша статті 455 Митного кодексу передбачає: центральні органи виконавчої влади, який реалізовує державну митну політику, здійснює централізований облік осіб (нерезидентів та резидентів), якими є декларанти, перевізники, гаранті, авторизовані економічні оператори, інші підприємства, за діяльністю яких контролюють митні органи.

Державна митна служба України на протязі 2020 р. та до 25.06.2021 р. забезпечувала облік осіб, які при здійсненні своєї діяльності перебували у відносинах, що регулює законодавство України з проблематики митної справи, на

основі Порядку № 552, який не було приведено у відповідність до 25.06.2021 р. з вимогами частини 7-ої статті 455 Митного кодексу України в редакції Закону № 141 [15].

В АСМО «Інспектор» при обліку осіб, що здійснюють операції з товарами, не передбачено поділ на резидентів або нерезидентів, що є учасниками експортно-імпорتنних операцій як передбачено частиною першою статті 455 Митного кодексу України. Так, відповідно до даних Держмитслужби, за централізованим обліком у митних органах наприкінці 2019 р. перебували більш ніж 133,7 тис. осіб, що виконували операції із товарами (табл. 2.1). На протязі 2019–2020 рр. та у першому півріччя 2021 р. їхня кількість збільшилась на 20,0 тис. осіб, що становить 15,0%.

Таблиця 2.1

Статистика перебування осіб – учасників митних правовідносин, що регулює законодавство України з проблематики митної справи, на обліку у митних органах

Показники	Кількість осіб, які перебували на обліку*	Фактично здійснювали митні формальності**									
		од.	відс.	сплачували мито				не сплачували мито***			
				разом, у т. ч.	відс.	експорт	імпорт	разом, у т. ч.	відс.	експорт	імпорт
2019 р.	133 735	59 734	44,7	30 653	51,3	327	30 438	23 539	39,4	22 959	10 528
2020 р.	147 409	61 451	41,7	29 432	47,9	282	29 265	22 539	36,7	22 163	10 374
Відхилення (+/-)	13 674	1 717	-	-1 221	-	-45	-1 173	-1000	-	-796	-154
Відхилення (%)	110,2	102,9	-	96,0	-	86,2	96,1	95,8	-	96,5	98,5
I півріччя 2020 р.	140 393	48 786	34,7	21 057	43,2	179	20 947	18 898	38,7	16 770	8 979
I півріччя 2021 р.	153 767	52 655	34,2	22 346	42,4	191	22 229	19 733	37,5	17 723	9 531
Відхилення (+/-)	13 374	3 869	-	1 289	-	12	1 282	835	-	953	552
Відхилення (%)	109,5	107,9	-	106,1	-	106,7	106,1	104,4	-	105,7	106,1

* За станом на закінчення звітного періоду.

** Включено всі особи-резиденти, які перебували на обліку і виконували митні формальності. Окрім декларантів, включено перевізників, гарантів, митних брокерів та митні склади.

*** Лише декларанти.

Джерело: [15].

Протягом досліджуваного періоду перелік осіб, які реально здійснювали митні формальності, зменшився на 7,1 тис., що становить 11,9%. Питома вага осіб, які були платниками мита, у загальній кількості реально здійснюючих митні формальності плавно зменшилася – з 51,3% у 2019 р. до 42,4% у першому півріччі

2021 р.

За даними Держмитслужби, статус гаранта отримали 11 юридичних осіб. Разом із цим, рівень авторизованого економічного оператора надано ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна» (право застосовувати спеціальне спрощення – надане 18.03.2021 р.) [11].

Отже, до 25.06.2021 р. Держмитслужба проводила облік осіб, які виконували операції з товарами, на основі Порядку № 552, який не відповідає нормам статті 455 Митного кодексу України. В наслідок цього, такий облік, не виокремлював резидентів і нерезидентів, які були учасниками зовнішньоекономічних операцій згідно з частиною першою статті 455 Митного кодексу.

Державна митна служба України згідно з підпунктом 50 пункту 4 Положення про Державну митну службу України здійснює аналіз та проводить управління ризиками для визначення форм і обсягів митного контролю, має проводити моніторинг ризикових зовнішньоекономічних операцій для управління ризиками, в тому числі за допомогою таргетингу, та ініціювати здійснення додаткових заходів стосовно митного контролю залучаючи мобільні групи, у склад яких входять посадовці та працівники центрального апарату служби і її територіальних органів.

Частина перша статті 320 Митного кодексу встановлює, що обсяги та форми митного контролю обирають посадові особи митних органів на основі результатів, які показує система управління ризиками.

До 02.04.2021 р. аналіз і управління ризиками проводилися Державною митною службою України згідно з Порядком № 684 та на протязі усього періоду, який досліджувався, – Методичними рекомендаціями стосовно роботи посадових осіб органів доходів і зборів по аналізу, виявленні та оцінці ризиків під час здійснення контролю за правильністю встановлення митної вартості товарів, що перетинають митний кордон України, які затверджені наказом ДФС № 689 від 11.09.2015, що не відповідали оновленій структурі митних органів, а це погано впливало на результативність здійснення митного контролю.

Лише у 2021 р. згадані документи виклали у новій редакції в наказі Міністерства фінансів України № 32 від 22.01.2021 «Про внесення змін до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління

ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» [35], та у наказі Державної митної служби України № 476 від 01.07.2021 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості, які переміщуються через митний кордон України» [36].

Згідно з даними Держмитслужби, на основі результатів застосування АСУР та СУР на протязі 2019–2020 рр. та першого півріччя 2021 р. виявлено необхідність здійснення додаткових митних формальностей стосовно 2631,3 тис. митних декларацій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка числа митних декларацій, стосовно яких за результатами застосування АСУР та СУР виявлено необхідність здійснення митних формальностей

Показники	Експорт	Імпорт	Транзит	Разом
2019 р.	227 446	1 089 241	31 490	1 348 177
2020 р.	73 831	731 645	12 182	817 658
<i>Відхилення 2020 р. до 2019 р.: +/-</i>	<i>-153 615</i>	<i>-357 596</i>	<i>-19 308</i>	<i>-530 519</i>
<i>Відсоток</i>	<i>67,5</i>	<i>32,8</i>	<i>61,3</i>	<i>39,4</i>
I півріччя 2021 р.	67 018	387 768	10 703	465 489
Всього,	368 295	2 208 654	54 375	2 631 324
у т. ч. з ініціативи посадових осіб митних органів за результатами застосування СУР	23 665	149 257	5 168	178 090
<i>відс. у загальній кількості</i>	<i>6,4</i>	<i>6,8</i>	<i>9,5</i>	<i>6,8</i>

Джерело: [15].

Проведення додаткових митних формальностей за ініціативою посадових осіб в результаті використання системи управління ризиками склало 6,8% митних декларацій. Найбільша частка додаткових митних процедур (83,9%) застосована в режимі імпорту. Разом із цим у 2020 р. у порівнянні з 2019 р. число виявлених випадків доцільності проведення додаткових митних процедур зменшилася на 39,4% (на 530,5 тис. митних декларацій).

Відповідно до результатів виконання митними органами у 2019 р. згенерованих Автоматизованою системою управління ризиками митних процедур (оглядових (307,6 тис. митних декларацій) і документальних (1131,7 тис. митних декларацій) форм контролю) число митних декларацій, по яких реально виявлено

неспівпадіння/невідповідності/порушення й митне оформлення яких не було завершено, склало 112,1 тис., що становить 7,8% від загальної кількості митних декларацій (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Кількість митних декларацій, стосовно яких реально виявлені
неспівпадіння/невідповідності/порушення відповідно до результатів
виконання митними органами згенерованих АСУР митних формальностей**

Період	Загальна кількість МД, щодо яких АСУР визначено митні формальності	у тому числі:			
		щодо яких зазначено про виконання відповідних митних формальностей	відс.	за якими виявлено певні розбіжності/ невідповідності/ порушення, митне оформлення яких не завершено	відс.
2019 р.	1 439 409	925 608	64,3	112 098	7,8
вересень – грудень 2020 р.*	–	238 649	–	7 482	–
січень – квітень 2021 р.**	–	225 168	–	8 682	–

Джерело: [15].

Разом із цим, контроль митних органів за сплатою сум митних платежів, які донараховані за виявленими неспівпадіннями /невідповідностями/порушеннями законодавством не передбачений.

Відповідно до даних Координаційно-моніторингової митниці Державної митної служби України, зона діяльності якої поширюється на всю митну територію України, в 2020 р. за результатами пошуково-аналітичної роботи митниця поставила на контроль та відпрацювала приблизно 950 митних оформлень, які здійснили митниці по всій території країни. У процесі відпрацювання додаткових заходів митного контролю митні органи виявили та зафіксували 35 фактів порушень митних правил, за якими додатково перерахували до держбюджету більш ніж 18 млн грн. [11].

Протягом першого півріччя 2021 р. митниця виявила та завела 80 справ про порушення митних правил з загальною сумою штрафів 46,3 млн грн та тимчасово вилученими предметами правопорушення вартістю 42,5 млн грн.

Таким чином, те, що Міністерство фінансів України не розробило та вчасно не прийняло нормативні акти, а Державна митна служба України – розпорядчі документи з питань функціонування АСУР через реформування фіскальних

органів, негативно повпливало на ефективність діяльності системи. Внаслідок цього число виявлених митних декларацій, які доцільно було перевірити, у 2020 р. у порівнянні з 2019 р. зменшилося майже на 40%.

Результати відпрацювання митницями ДФС та Держмитслужби митних декларацій у 2019 р. свідчать про фактичне виявлення неспівпадіння/невідповідності/порушення, митне оформлення котрих не завершилося, стосовно 7,8% митних декларацій. Це при тому, що інформацією про результати здійснення митницями митних процедур за 27,9% митних декларацій, які згенеровані АСУР, Державна митна служба України не володіє.

Державна митна служба України згідно з підпунктом 31 пункту 4 Положення про Держмитслужбу має забезпечувати контроль за достовірністю, своєчасністю, повнотою нарахування і сплати митних й інших платежів, справляння яких контролює Держмитслужба при переміщенні товарів через митний кордон держави й після закінчення операцій по митному контролю та митному оформленні. Для забезпечення контролю за правильним застосуванням ставок мита, правильним наданням тарифних пільг по оподаткуванні центральні органи ДФС та Держмитслужби за досліджуваний період, періодично моніторили митні оформлення товарів (електронних копій митних декларацій) і щомісячно надсилали по митницях листи із завданнями необхідності здійснення ними певних контрольних-перевірочних заходів стосовно окремих митних декларацій. У випадку виявлення великої кількості правопорушень такі листи надсилалися в окремі періоди місяця.

В результаті моніторингу електронних копій митних декларацій Державна фіскальна і Митна служби України також надсилали листи митницям стосовно правомірності митного оформлення вантажів без сплати особливих видів мита і здійснення перевірок через відсутність інформації стосовно сертифікатів про походження або інших документів, які засвідчують походження товарів, що визначені міжнародними договорами про вільну торгівлю, згоду на обов'язковість яких надала Верховна Рада України, на які передбачено особливі види мита.

Державна митна служба України згідно з підпунктом 32 пункту 4 Положення про Держмитслужбу, в тому числі, контролює правильність встановлення митної

вартості товарів відповідно до законодавства з проблематики державної митної справи та правильність класифікації і встановлення країни походження товарів, які перетинають митний кордон України.

Перевірка достовірності декларування суб'єктами ЗЕД митної вартості вантажів, застосування відповідних для товарів кодів УКТ ЗЕД та визначення країни їх походження виконуються митницями при проведенні формальностей щодо митного контролю та митного оформлення.

Державна фіскальна і Митна служби України протягом досліджуваного періоду, здійснювали моніторинг показників митного контролю, в тому числі стосовно додаткового нарахування загальних сум митних платежів, а отже, виділення певних даних про додаткові нарахування податків з міжнародної торгівлі не здійснювалось.

Більшість митних декларацій, які подані суб'єктами ЗЕД, були прийняті митними органами без змін, а число рішень про зміну кодів УКТ ЗЕД, коригування митної вартості, яка зазначена в деклараціях і країну походження товарів було невеликим (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Кількість рішень щодо коригування задекларованих у митних деклараціях кодів УКТ ЗЕД, митної вартості і країни походження товарів, прийнятих посадовими особами митниць

Період	Кількість поданих МД (МД-2, МД-15, МД-16), тис. шт.	Кількість прийнятих рішень про коригування, тис.				Питома вага МД, щодо яких прийнято рішення про коригування в загальній кількості поданих МД, відс.
		разом	митної вартості	кодів УКТ ЗЕД	країни походження	
2019 р.	9 174,4	46,3	40,4	3,1	2,8	0,5
2020 р.	9 186,0	24,9	19,9	2,4	2,6	0,27
січень – травень 2021 р.*	4 555,7	11,8	9,2	1,1	1,5	0,26
Разом	22 916,1	83,0	69,5	6,6	6,9	0,36

Джерело: [15].

У 2020 р. у порівнянні з 2019 р. відбулося різке зниження загального числа випадків зміни за ініціативою митних органів декларування суб'єктами ЗЕД показників в митних деклараціях (на 46,2%), зокрема, рішень щодо коригування кодів УКТ ЗЕД – на 22,6%, митної вартості – на 50,7%, країни походження – на

7,1%.

При цьому, у 2019 р. підсумки здійсненого митного контролю показали, що посадовими особами митниць проводилось коригування кодів УКТ ЗЕД, митної вартості та/або країни походження товарів у кожній із 198 митних декларацій, поданих суб'єктами ЗЕД, а у 2020 р. такі коригування проводили по кожній із 369 митних декларацій, а в січні–травні 2021 р. – кожній із 386 митних декларацій.

У процесі проведення аналізу співставлення задекларованої митної вартості товарів, що імпортовані й вартості, яка передбачала коригування (рис. 2.1), виявлено зниження обсягу митної вартості, яка коригувалась митними органами. Зокрема, у 2020 р. питома вага товарів, митна вартість яких коригувалась, у порівнянні з 2019 р. знизилася з 8,6% до 7,1%, на протязі січня – травня 2021 р. – до 5,4%.

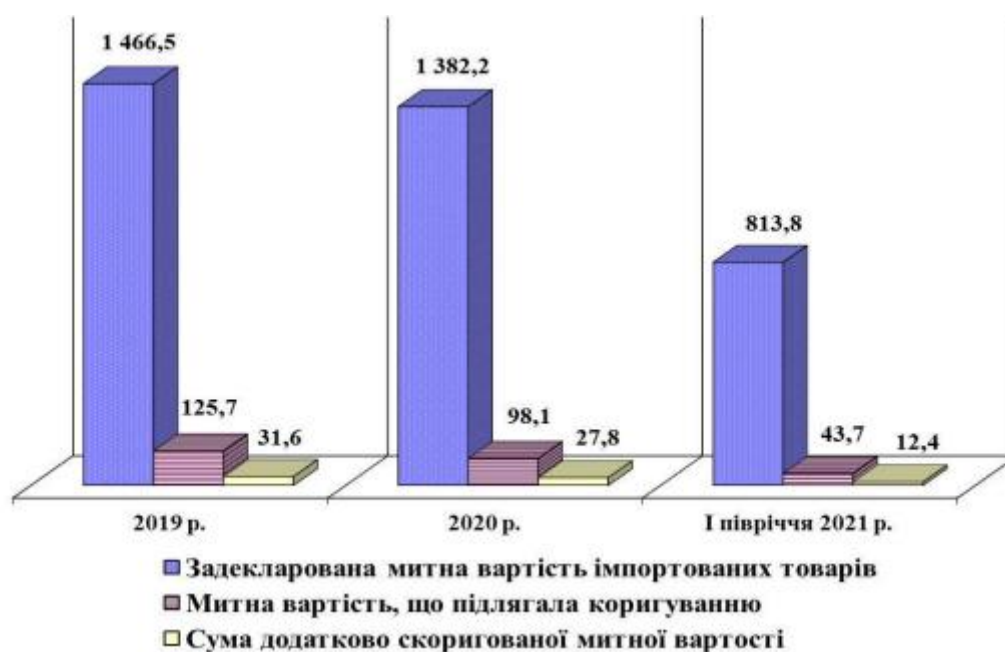

Рис. 2.1. Аналіз обсягу загальної митної вартості товарів, що імпортовані, митної вартості, яка коригувалась та обсягу додатково скоригованої митної вартості у 2019–2020 рр. та січні – травні 2021 р. (млрд грн).

Джерело: [15].

У 2020 р. паралельно відбулося невелике зростання питомої ваги збільшеної в результаті коригування митної вартості, що задекларована. Зокрема, на основі рішень працівників митних органів в 2019 р. митна вартість товарів, які імпортовані, що за аналізом СУР, була необґрунтовано заниженою, збільшилась на

31,6 млрд грн, що становить 25,1% у порівнянні із задекларованою декларантами, у 2020 р. – на 27,8 млрд грн (28,4%), на протязі січня–травня 2021 р. – на 12,4 млрд грн, (28,3%) у порівнянні із задекларованою декларантами.

Великі ризики щодо зниження надходжень митних платежів криються в маніпуляціях суб'єктів ЗЕД під час декларування країни походження товарів. Зокрема, у Дніпровській митниці Державної митної служби України виявлено факти ввезення ТОВ «К» за преференційним режимом 14 шт. двигунів CUMMINS на загальну митну вартість 68,8 млн грн шляхом умовного нарахуванням ввізного мита на суму 3,4 млн грн. Застосуванням такого преференційного режиму передбачено пільги по оподаткуванню товарів, які ввозяться до України та мають походження із Великобританії і Північної Ірландії. Корпорація CUMMINS є резидентом США і одним із найбільших в світі виробником дизельних двигунів для автобусів, тягачів, броньованої техніки й самохідних суден. Сайт ТОВ «К» містить інформацію, що організація офіційно представляє американську компанію CUMMINS Inc. на території України. Враховуючи такі обставини, для унеможливлення ухилення по сплаті податків, потрібно провести верифікацію сертифікатів походження на такі дизельні двигуни з метою підтвердження їхнього походження із території Великобританії. Однак такий митний аудит Дніпровська митниця не запланувала і не провела, а це створює ризики недоотримання 3,4 млн грн митних платежів [11].

Вибірковими перевірками встановлено випадки, коли посадові особи приймали необґрунтовані рішення щодо оформлення імпорту товарів, а це вказує на високу ймовірність наявності таких випадків по інших зовнішньоекономічних операціях. При цьому Держмитслужба повідомила, що на протязі 2019–2020 рр. та першого півріччя 2021 р. було виявлено лише 8 випадків порушень працівниками митних органів вимог чинного законодавства під час здійснення заходів митного контролю й одного працівника було притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Отже, упроваджена в Державній митній службі України система контролю за додержанням декларантами норм митного законодавства має окремі недоліки, що занижують ефективність контролю. Статистичні дані свідчать про зменшення у

період 2020 р. та першого півріччя 2021 р. питомої ваги задекларованої митної вартості товарів, що імпортуються стосовно яких були здійснені заходи регулювання, на 3,4%. Разом із цим на 3,2% збільшились показники скоригованої митної вартості. Одночасно на 46,2% знизилось число прийнятих рішень щодо коригування задекларованих даних кодів УКТ ЗЕД, митної вартості та країн походження товару.

2.2. Оцінка ефективності митного контролю як способу протидії митним деліктам

Науковці, які вивчають проблематику ефективності митного контролю, підіймають різні аспекти, зокрема, Пашко П.В. зазначає: «всі міжнародні індекси й показники, які займають важливе місце у процесі оцінювання ефективності організації митної справи, орієнтуються саме на оцінку ефективності митної справи із позиції створення умов для ведення бізнесу і важкості правових норм у кожній окремо взятій державі (Індекс сприяєтливості торгівлі Всесвітнього економічного форуму (ETI), логістичний індекс (LPI), Митний індекс Європейської Бізнес Асоціації (EBA – European Business Association), Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index))» [31, с. 7].

Архірейська Н.В. виділяє чотири основні підходи щодо визначення ефективності митного контролю: 1) ефективність як співставлення результатів діяльності і витрат (такий підхід спирається на співставлення результатів, що пов'язані із наданням послуг по митному оформленню і контролю, справлянні податків та зборів, тощо й залучених з метою досягнення необхідних результатів ресурсів (трудових, грошових); 2) ефективність як рівень досягнення необхідної мети (результативність) (такий підхід можливо використовувати тільки тоді, коли цілі є конкретними і точними); 3) ефективність як відповідність еталону (такий підхід відповідає суті в тому числі «бенчмаркінгу»; під час застосування даного підходу необхідно зіставляти показники роботи митних органів із певним

еталоном, для прикладу з показниками роботи митних органів ЄС); 4) ефективність як міра задоволення процесом його учасниками, (у цьому випадку задоволеність залежить від рівня виконання інтересів учасників процесу. Під час застосування цього підходу до оцінки ефективності потрібно виділити групи, які будуть брати участь у процесі (керівники митних органів, суб'єкти ЗЕД, службовці, суспільство тощо) [1].

Харкавий М. стверджує: «результативність і ефективність пост-митного аудиту на пряму залежить від формування доказової бази на стадії підготовки і проведення документальної перевірки; як уже нерідко було зазначено, митні органи зобов'язані посилювати ефективність здійснення доперевірочних заходів в напрямі збору і аналізу інформації, яка засвідчує факти порушення законодавчих норм митного і податкового права України» [46]. Зауваження науковця щодо важливості матеріалів, що формують за результатами митного постаудиту та якості бази доказів набирають важливого значення у розумінні різниці між нарахованими і сплаченими митними платежами й штрафними санкціями. В результаті нарахування штрафних санкцій вони мають сплачуватись, а це залежить від якості проведення перевірки, на що, своєю чергою, впливають витрачені ресурси (професіоналізм особового складу митниць, якість інформаційного і програмного забезпечення та ін, а отже – витратна складова державного бюджету).

Відповідно до позиції І.Г. Бережнюка: «проводити оцінку ефективності роботи митної системи потрібно не за сумою платежів, що надійшли, а за повнотою їх надходжень [4, с. 447]». Тобто, важливим є не сума сплачених митних платежів в їх абсолютному значенні, а рівень сплати у порівнянні з нарахованими показниками.

Застосуємо окремі із наведених аспектів оцінювання результативності митного контролю в Україні.

У 2018 році митними підрозділами ДФС проведено 962 документальних перевірки стосовно дотримання законодавчих норм України з проблематики державної митної справи в рамках Митного кодексу України, за результатами яких донараховано 490 млн. грн фінансових зобов'язань. Для порівняння за період січень – грудень 2021 року митними органами здійснено 868 документальних

перевірок господарюючих суб'єктів, що в 1,3 раза більше, аніж за такий же період 2020 року, протягом якого було проведено 651 документальну перевірку (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Кількість проведених перевірок митними органами у 2020 – 2021 рр. в Україні та їх результати

Період	Кількість перевірок	Донараховано грошових зобов'язань, млн грн	Сплачено, млн грн
2021 рік	868	341,88	29,55
2020 рік	651	234,63	12,21

Джерело: [11].

За результатами проведених документальних перевірок виявлені порушення митного законодавства та донараховано 341,88 млн грн (узгоджено – 156,7 млн грн, 46% від нарахованих), що в 1,5 раза більше, аніж за аналогічний термін 2020 року, в якому донарахування склали 234,63 млн грн.

Перераховано до державного бюджету – 29,55 млн грн (з урахуванням результатів перевірок минулих періодів), що в 2,4 раза більше, аніж за такий же термін минулого року, в якому перераховано 12,21 млн грн.

Динаміка перевірок свідчить про зростання кількості перевірок з 2016 по 2018 рр. (2016 рік – 335, 2017 – 626, 2018 – 966 перевірок) та розширення напрямів знайдених порушень митного законодавства. Натомість у 2020 та 2021 рр. кількість перевірок зменшилась

Наслідком усіх вжитих організаційно-практичних заходів упродовж 2015 – 2021 рр., у тому числі спільних операцій, проведеної аналітично-пошукової роботи стало виявлення митницями ДФС у 2015 р. 17808 випадків порушення митних правил, в 2016 – 23235, у 2017 – 32282, а у 2018 48876 із вартістю предметів правопорушень на суми 1,8, 2, 1,6 та 3,4 млрд. грн. відповідно (рис. 2.2).

У 2019 р. кількість справ щодо порушень митних правил різко знизилась до 29328, а у 2020 р – до 14147 справ. Натомість у 2021 р. аналізований показник збільшився до рівня 28128 одиниць. Таке різке зменшення кількості справ стосовно порушень митних правил у 2019 р. пов'язане із реформування Державної фіскальної служби України та створенням Державної митної служби України. Також варто відмітити, що при зниженні у 2020 р. кількості справ їх вартість

зросла.

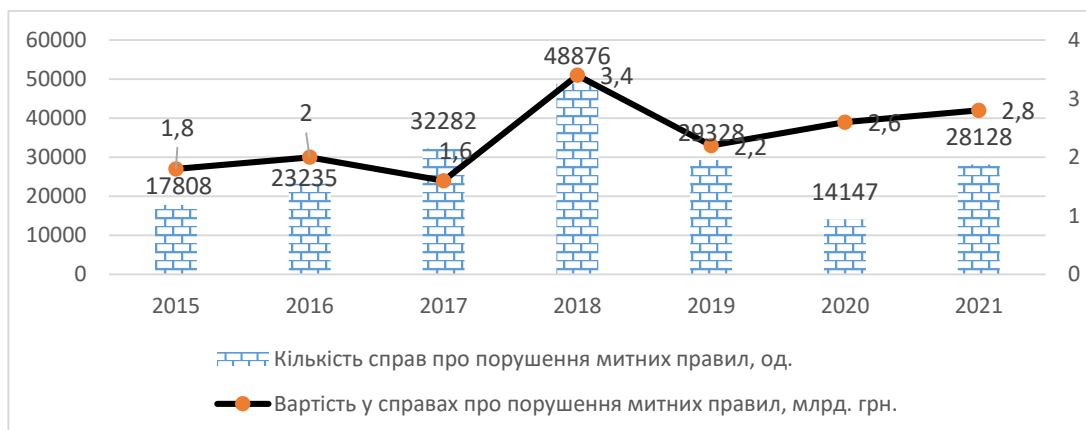

Рис. 2.2. Кількість справ про порушення митних правил та вартість товарів у них в Україні у 2015 – 2021 р.

Джерело: складено автором за: [10; 11; 12; 13; 14].

На протязі 2015 року митниці ДФС вживали організаційно-практичних заходів, спрямованих на протидію митним деліктам, за результатами яких було складено 17808 протоколів щодо порушень митних правил (що на 18% більше, ніж у 2014 р.) з сумою приблизно 1,8 млрд. грн., а це у 2,5 рази більше, ніж у 2014 році. на тимчасові основи вилучено предметів правопорушень сумою більш ніж 629,0 млн. грн. (щодо 8529 справ), що є на 34,4% більшим показником, ніж за 2014 рік, із них: товарів промислового вжитку – сумою 366,8 млн. грн., товарів продовольчого характеру – в сумі 106 млн. грн. (у т. ч. тютюнових виробів – сумою 22,5 млн. грн.) (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Обсяг тимчасово вилучених предметів порушень митних правил в Україні у 2015 – 2020 рр., млн. грн.

Вид предметів правопорушень	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Промислові товари	366,8	353	546	569	384	663
Продовольчі товари та сільськогосподарська продукція	106	62	68	119	153	135
Валюта	-	161	79	76	41,7	87,3
Транспортні засоби	-	51	53	150	52	83
Всього	629	627	746	914	631	970

Джерело: складено автором за: [10; 11; 12; 13; 14].

У 2016 р. було вилучено предметів на суму 627 млн. грн., з них промислових товарів на суму 353 млн. грн.; продовольчих товарів та сільгосппродукції на суму

62 млн. грн.; валюти на суму 161 млн. грн.; транспортних засобів на суму 51 млн. грн.

У 2018 р. за 5407 справами щодо порушень митних правил на тимчасовій основі вилучено предметів правопорушень в сумі 914 млн. грн. Сума вилучених на тимчасовій основі предметів правопорушень у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилась на 25%.

У 2019 р. показник вилучення предметів, ввезених з порушеннями митних правил знизився загалом до 631 млн. грн., а у 2020 зріс до рівня 970 млн. грн.

Один із ефективних способів протидії митним деліктам на сьогодні є співпраця й обмін наявною інформацією із компетентними органами інших країни світу у межах взаємної адміністративної співпраці, яка дає змогу попереджати і виявляти незаконні експортно-імпорتنі операції.

За результати міжнародної взаємодії заведено 713 справ щодо порушень митних правил в сумі понад 982,53 млн грн. Окрім того, у процесі міжнародної співпраці виявлено несплату 6,64 млн грн митних платежів.

В результаті розгляду справ щодо порушень митних правил безпосередньо митницями розглянуто 12 582 справи стосовно порушень митних правил.

Було застосовано адміністративних стягнень у вигляді штрафів на суму майже 489 млн гривень.

Держмитслужбою відповідно до статті 530 МКУ здійснено перевірку законності та обґрунтованості 48 постанов митниць у справах щодо порушень митних правил, за результатами яких: 25 постанов залишено без змін, 9 постанов скасовано, 14 справ щодо порушень митних правил направлено на новий розгляд.

На розгляд у суд митниці передали 9046 справ щодо порушень митних правил в сумі 2,8 млрд грн.

У результаті розгляду справ судами накладено стягнень (конфіскація товарів та штрафи) на суму понад 1,7 млрд грн, і цей показник на 40% більше за аналогічний показник 2020 року.

До державного бюджету перераховано майже понад 147 млн грн від стягнутих штрафів (накладених митницею та судом) та реалізації конфіскованого майна, і цей показник на 32% більше показника за аналогічний період 2020 року

(перше півріччя 2020 року – 49 млн грн).

З огляду на покладені на митні органи завдання на постійній основі вживаються заходи щодо запобігання контрабандних ввезень наркотичних засобів, зброї, вибухових речовин.

Митницями виявлено 1143 факти незаконного перевезення через митні кордони України психотропних речовин, наркотиків і прекурсорів, що на 30% більше порівняно з 2020 роком. До правоохоронних органів України направлено 606 повідомлень щодо протиправних діянь, які містять ознаки злочину, передбачених Кримінальним кодексом України, у зв'язку з виявленням фактів незаконного переміщенням наркотиків, а саме [11]:

- 312 повідомлень – за статтею 305 КК України;
- 294 повідомлення – за статтею 307, 309 КК України.

Ефективним методом роботи з протидії митним правопорушенням є проведення спільних заходів з правоохоронними органами України. Упродовж 2021 року митні органи здійснено 1444 спільні заходи з такими правоохоронними органами України:

- з МВС України – 155 спільних заходів, у результаті проведення яких заведено 131 справу щодо порушень митних правил, вартість предметів правопорушення становить 45 тис. грн.;

- з СБУ – 129 спільних заходів, у результаті проведення яких заведено 36 справ щодо порушень митних правил, вартість предметів правопорушення становить 65,6 млн грн.;

- з Держприкордонслужбою – 1151 спільний захід, у результаті проведення яких заведено 119 справ щодо порушень митних правил, вартість предметів правопорушення становить 9,6 млн грн.;

- із слідчими підрозділами ДФС – 9 спільних заходів, у результаті проведення яких заведено 7 справ щодо порушень митних правил, вартість предметів правопорушення становить 127 тис. грн.

Крім того, на підставі наказу Держмитслужби від 22.02.2021 № 119 «Про проведення заходів у зонах діяльності митниць Держмитслужби у 2021 році» та відповідних планів-завдань Департамент боротьби із контрабандою і порушеннями

митних правил організовано та проведено 14 контрольних заходів у зонах діяльності Львівської, Волинської, Чернівецької, Закарпатської, Миколаївської та Одеської митниць. За результатами проведених заходів забезпечено додаткові надходження до державного бюджету митних платежів у сумі майже 32,3 млн грн. Митницями складено 56 протоколів щодо порушень митних правил у сумі понад 55 млн гривень. Додатково стягнуто до Державного бюджету України 15 млн грн за деклараціями типу МД-1.

Також підрозділи Держмитслужби залучались до проведення міжнародних операцій, таких як:

«ACRONYM» – спільна правоохоронна операція по боротьбі з розповсюдженням прекурсорів синтетичних наркотиків, проведення операції організовано з 01.02.2021 по 26.02.2021 Міжнародним комітетом по контролю за наркотиками (INCB).

«IDEAL X» – спільна правоохоронна операція по боротьбі з незаконним переміщенням вогнепальної зброї, частин, аксесуарів і компонентів до неї. До участі у операції з 01.02.2021 по 23.03.2021 залучались митниці країн ЄС, ВМО, міжнародні організації: EUROPOL, FRONTEX, Firearms EMPACT (Європейська багатофункціональна платформа по боротьбі з кримінальними загрозами).

«GOALS» – спільна правоохоронна операція по боротьбі з розповсюдженням синтетичних наркотиків, проведення з 01.02.2021 по 19.02.2021 операції організовано Всесвітньою митною організацією (ВМО).

«Карпати – 2021» – спільна прикордонна операція щодо запобігання та протидії протиправній діяльності з переміщення через державний кордон нелегальних мігрантів та товарів у межах українсько-словацької, українсько-угорської та українсько-румунської ділянок кордону.

Основними завданнями проведення операції є боротьба з контрабандою зброї, наркотичних засобів як в Україну, так і в країни ЄС, а також незаконним переміщенням товарів як у пунктах перетину державного кордону, так і поза ними.

«DEMETER VII» – спільна митна правоохоронна операція з протидії незаконному переміщенню відходів відповідно до Базельської конвенції щодо контролю за транскордонним переміщенням небезпечних відходів і їх видаленням,

а також озоноруйнуючих газів відповідно до Монреальського протоколу. Операція проводилась за підтримки OLAF.

«THUNDER 2021» – спеціальна операція ВМО і Інтерполу по боротьбі з нелегальною торгівлею дикою природою, що проведено у жовтні 2021 року.

«СКОРПІОН II» – спільна операція з протидії незаконному переміщенню тютюнових виробів через державний кордон в Одеській області, яка координувалась EUBAM. В операції брали участь правоохоронні органи Республіки Молдова, України, Румунії, за підтримки Європолу і Європейським бюро по боротьбі з шахрайством (OLAF).

Важливим аспектом у роботі з виявлення та протидією митним правопорушенням є відслідковування та обмін упереджувальною (спонтанною) інформацією з OLAF, митними органами іноземних країн про факти переміщення авіаційним, автомобільним та морським видами транспорту підакцизних товарів, зокрема тютюнових виробів, щодо яких є обґрунтовані підстави вважати що вони переміщуються з порушенням законодавства.

Одним із важливих результатів взаємодії з OLAF стало припинення спроби незаконного ввезення через Одеський морський порт контейнерної партії тютюнових виробів з Індії під виглядом товарів «велосипеди та запчастини до них». Ефективним методом протидії митним правопорушенням на сьогодні є співпраця та обмін інформацією з органами іноземних країн у межах взаємної адміністративної допомоги, яка забезпечує попередження і виявлення незаконних експортно-імпортних операцій.

Держмитслужбою на постійній основі проводиться робота із розширення двосторонньої договірної бази з митними службами іноземних держав щодо обміну попередньою інформацією про товари і транспортні засоби та створення договірної бази з питань обміну митною статистикою.

На сьогодні здійснюється обмін попередньою інформацією з шістьма митними службами іноземних держав на основі міжвідомчих протоколів про обмін попередньою інформацією (Грузія, Молдова, Азербайджан, Угорщина, Польща, Білорусь).

З митною адміністрацією Словаччини проведено тестування системи

інформаційного обміну.

Обмін інформацією здійснюється з метою отримання в режимі онлайн інформації про вантажі, які пройшли митне оформлення в країні виїзду і прямують в Україну. Тобто митниці Держмитслужби стає відомо про вантаж до його в'їзду на митну територію України.

Використання такої інформації сприяє прискоренню проходження вантажів, а також перевірці законності зовнішньоекономічних операцій, митної вартості товарів та посиленню заходів контролю щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, виявлення ризикових операцій тощо.

Формат, періодичність та порядок інформаційного обміну зазначаються у відповідних договорах (технічних умовах інформаційного обміну).

З метою розвитку договірно-правової бази про обмін попередньою інформацією опрацьовуються проекти відповідних міжнародних договорів з митними адміністраціями Республіки Казахстан, Республіки Вірменія. Проводяться відповідні консультації з митним відомством Турецької Республіки. Проводиться активна робота з Європейським Союзом та митними відомствами держав-членів ЄС з цього питання.

На постійній основі здійснюються заходи щодо посилення спроможності Держмитслужби з протидії незаконному переміщенню зброї, частин до зброї, боєприпасів, вибухових речовин, шляхом імплементації проекту ОБСЄ «Підтримка Державної митної служби України у запобіганні та боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин» та інших міжнародних проектів.

Зокрема, 12.08.2021 проведено зустріч за участі представників Державної митної служби України та Організації з безпеки та співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ).

Держмитслужбою розглянуто лист Організації з безпеки та співробітництва в Європі в Україні щодо впровадження проекту «Підтримка Державної митної служби України у запобіганні та боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин». За результатами розгляду надано інформацію до Переліку запитань щодо аналізу законодавства, вивчення стану боротьби з контрабандою ЗБВР та діяльності Департаменту боротьби з контрабандою та порушеннями

митних правил.

26.10.2021 посадові особи Держмитслужби брали участь у проведенні семінару щодо використання канадської Довідкової таблиці вогнепальної зброї (FRT). Крім того 19.11.2021 проведено координаційну зустріч щодо впровадження комплексної тренінгової програми у сфері ЗБВР для Держмитслужби. Опрацьовано та надано інформацію до ОБСЕ щодо плану занять на 2022 рік, орієнтовного плану тренінгів, запланованих спільно з ОБСЄ [11].

У частині нормотворчої діяльності упродовж 2021 року вжито таких заходів:

- на виконання доручення Міністерства фінансів України (лист від 05.02.2021 № 11120-08-692/3607) розроблено проект наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку оформлення митними органами результатів документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи». Цей проект з матеріалами погодження листом від 09.12.2021 № 08-1/19-03/5.1/11022 надіслано до Міністерства фінансів України для подальшої реєстрації в Міністерстві юстиції України;

- підготовлено та видано наказ Держмитслужби від 30.09.2021 № 742, яким затверджено Порядок взаємодії структурних підрозділів Держмитслужби та її територіальних органів з питань опрацювання та реалізації документів (інформації тощо), отриманих від уповноважених органів іноземних держав, які можуть свідчити про порушення підприємствами (громадянами) законодавства з питань митної справи;

- з метою удосконалення форм звітності про результати роботи структурних підрозділів митного аудиту митниць, ведення обліку погашення грошових зобов'язань та несплачених сум митних платежів, визначених за результатами документальних перевірок, підготовлено та видано наказ Держмитслужби від 26.11.2021 № 943, яким затверджено нові форми звітності та Методичні рекомендації щодо ведення звітності про результати роботи структурних підрозділів митного аудиту митниць;

- підготовлено та видано наказ Держмитслужби від 29.06.2021 № 471 «Про внесення змін до наказу Держмитслужби від 11.09.2020 №382», яким затверджено Систему оцінювання ефективності здійснення митного аудиту у Держмитслужбі,

та наказ Держмитслужби від 08.12.2021 № 997 «Про внесення змін до наказу Держмитслужби від 11.09.2020 № 382», розроблений з метою спрощення розрахунків показників системи оцінювання ефективності роботи структурних підрозділів митного аудиту митниць.

Завершено розробку першого етапу інформаційної системи «Митний аудит», яку 03.06.2021 наказом Держмитслужби № 411 введено в дослідну експлуатацію. Інформаційна система успішно пройшла попередні випробування, тестування у профільному підрозділі Держмитслужби та підрозділах митного аудиту митниць.

Здійснюється підготовка до запуску пілотної версії інформаційної системи. Надалі пріоритетними цілями (другий етап розробки) є доопрацювання зазначеної інформаційної системи у частині впровадження ефективного доперевірочного аналізу ризиків (модуль аналітики) і модуля планування перевірок з використанням різних джерел інформації.

Держмитслужбою спільно з Командою підтримки реформ при Держмитслужбі розробляється проект технічних вимог до створення «Реєстру податкових повідомлень-рішень Держмитслужби», який відповідно до вимог чинного законодавства, повинен бути інтегрований з «Єдиним реєстром податкових повідомлень-рішень контролюючих органів», адміністратором якого є Державна податкова служба України.

Метою створення цього реєстру є автоматизація процесів роботи з податковими повідомленнями-рішеннями, у тому числі, прийнятими за результатами здійснення документальних перевірок по дотриманню вимог законодавства України щодо митної справи, автоматизації обліку сум грошових зобов'язань, передачі даних до Єдиного реєстру податкових повідомлень-рішень та отримання інформації щодо стягнення податкового боргу Державною податковою службою України.

Висновки до розділу 2

У процесі дослідження прагматики попередження та протидії митним деліктам в Україні ми дійшли до таких найважливіших висновків:

1. До 25.06.2021 р. Держмитслужба проводила облік осіб, які виконували

операції з товарами, на основі Порядку № 552, який не відповідає нормам статті 455 Митного кодексу України. В наслідок цього, такий облік, не виокремлював резидентів і нерезидентів, які були учасниками зовнішньоекономічних операцій згідно з частиною першою статті 455 Митного кодексу.

У 2020 р. у порівнянні з 2019 р. відбулося різке зниження загального числа випадків зміни за ініціативою митних органів декларування суб'єктами ЗЕД показників в митних деклараціях (на 46,2%), зокрема, рішень щодо коригування кодів УКТ ЗЕД – на 22,6%, митної вартості – на 50,7%, країни походження – на 7,1%.

При цьому, у 2019 р. підсумки здійсненого митного контролю показали, що посадовими особами митниць проводилось коригування кодів УКТ ЗЕД, митної вартості та/або країни походження товарів у кожній із 198 митних декларацій, поданих суб'єктами ЗЕД, а у 2020 р. такі коригування проводили по кожній із 369 митних декларацій, а в січні–травні 2021 р. – кожній із 386 митних декларацій.

2. У 2018 році митними підрозділами ДФС проведено 962 документальних перевірки стосовно дотримання законодавчих норм України з проблематики державної митної справи в рамках Митного кодексу України, за результатами яких донраховано 490 млн. грн фінансових зобов'язань. Для порівняння за період січень – грудень 2021 року митними органами здійснено 868 документальних перевірок господарюючих суб'єктів, що в 1,3 раза більше, аніж за такий же період 2020 року, протягом якого було проведено 651 документальну перевірку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За самим характером своєї діяльності митні органи є вразливими до різних видів корупції – від хабаря до шахрайства у великих розмірах. З моменту прийняття Арушської декларації в 1993 році, яку пізніше було переглянуто в 2003 році, Всесвітня митна організація розробила кілька інструментів, які допомагають своїм членам виявляти або контролювати корупційні ризики, впроваджувати відповідні заходи та розробляти антикорупційні стратегії.

Більше того, Всесвітня митна організація також виконує різні типи місій на прохання своїх членів, такі як місії оцінювання доброчесності, місії, щоб надати вказівки щодо впровадження систем вимірювання ефективності або спеціальних місій для надання підтримки в перегляді кодексу поведінки, стратегії цілісності, плани навчання або відображення ризиків корупції.

Всесвітня митна організація розглянула деякі із «традиційних» заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією. Експерти організації повідомили про кілька тенденцій, зауважень і думок щодо критично важливих практик і політик, таких як автоматизація, вимірювання ефективності або процедури оформлення, які підсумовані нижче.

Автоматизація. Незважаючи на створення автоматизованих систем митного оформлення в усіх митних органах країн, які є членами організації, у більшості випадків автоматизація не є повною: деякі завдання все ще виконуються вручну, а багато паперових документів продовжують циркулювати, оскільки використовувана технологія не дозволяє їм подаватися в електронному вигляді. Це сповільнює процес і збільшує контакт між чиновниками та користувачами.

Іншим негативним аспектом є те, що всі етапи митного оформлення, які не залишають сліду в системі, не можуть бути перевірені або виміряні у випадку проектів вимірювання ефективності. У деяких адміністраціях дві автоматизовані комп'ютерні системи митного оформлення працюють паралельно, що ускладнює контроль і практично унеможлиблює аналіз. Це також створює проблеми з

цілісністю та безпекою.

Вимірювання продуктивності. Було виявлено, що після місій, які забезпечують підтримку вимірювання ефективності, поведінка деяких посадових осіб дуже швидко змінюється безповоротно, коли ієрархія вживає заходів, щоб припинити певні виявлені погані практики.

Однак, навіть після багатьох років впровадження цього підходу, необхідно постійно підводити підсумки та оцінювати ситуацію, щоб виявляти постійні проблеми та переглядати показники на практиці, як засіб виправлення поведінки осіб, які прагнуть ними маніпулювати щоб відновити погану практику.

Однак цікаво те, що навіть якщо адміністрація не аналізує регулярно дані з автоматизованої системи митного оформлення в контексті вимірювання ефективності, аналіз даних можна використовувати для перевірки послуг і забезпечення внутрішнього аудиту, таким чином дозволяючи поведінку та процедури, що підлягають аналізу.

Процедури. Під час візитів до митних пунктів на сухопутних або морських кордонах, де групи Всесвітньої митної організації спостерігали за процесом митного оформлення, було зазначено, що певні етапи митного оформлення є зайвими та не додають нічого до процесу, крім додаткового етапу.

Іноді з соціальних причин зберігаються певні застарілі обов'язки, щоб не доводилося скорочувати робочі місця, оскільки чиновники, які виконують ці обов'язки, не завжди здатні виконувати інші. Ці додаткові етапи або ця численність прикордонного контролю можуть сприяти створенню можливостей для корупції.

Комунікаційна політика. У більшості адміністрацій, які звернулися за допомогою до Всесвітньої митної організації, відсутня політика комунікації, спрямована на забезпечення внутрішньої та зовнішньої комунікації щодо рішень, прийнятих адміністрацією у зв'язку з розбудовою доброчесності, зокрема стосовно вжитих санкцій і прогресу, досягнутого в цій області.

З 26 країн, охоплених аналізом, лише чотири вказали, що вони мають службу зв'язку. Комунікаційна політика з метою забезпечення прозорості, як це рекомендовано Переглянутою Арушською декларацією, корисна, зокрема, для створення позитивного іміджу митних органів у користувачів та для надання

інформації персоналу.

Механізм свистка. Більшість адміністрацій запровадили механізм, який дозволяє чиновникам і користувачам повідомляти про корупційні дії. Однак страх перед репресіями та відсутність (юридичного) захисту стримує інформаторів від того, щоб повідомити про це, навіть якщо анонімність може бути гарантована.

Заробітна плата. Як Всесвітня митна організація часто зазначає у своїх публікаціях, підвищення зарплат не обов'язково є гарантією поваги до доброчесності, якщо воно не супроводжується іншими реформаторськими заходами. Однак надзвичайно важливим є забезпечення прийнятних умов праці, які сприяють етичній поведінці та не ставлять посадовців у надзвичайно небезпечні обставини. Проте в деяких країнах, які відвідала місія Всесвітньої митної організації, політичні зміни часто призводили до зменшення зарплат митників наполовину або навіть на дві третини, що не є корисним.

Вербування. Навіть у тих випадках, коли адміністрація має систему найму, побудовану, серед іншого, на профілях посад, які відповідають міжнародним стандартам, вона дуже часто зазнає політичного втручання. Це ставить під загрозу наймання на основі тестів доброчесності та може спровокувати розчарування та конфлікти всередині адміністрації.

Система ротації. Відсутність прозорої та збалансованої системи ротації, призначеної для підтримки управління людськими ресурсами, є постійною темою, яка більш-менш серйозно впливає на доброчесність в адміністрації відповідно до рівня корупції у відповідній країні.

Стратегія. Хоча більшість адміністрацій запровадили антикорупційні заходи, відсутність антикорупційної стратегії характерна для 90% країн, які вивчали експерти.

Підвищення обізнаності. Коли адміністрація має програму підвищення обізнаності чи навчання з питань доброчесності, яка в більшості випадків зводиться лише до вступної сесії для новобранців, наголос майже завжди робиться на виконанні кодексу поведінки, конкретних правил, що існують у цій сфері, і штрафні санкції, що застосовуються у разі невиконання.

Стимули та пояснення, які пропонуються для того, щоб переконати

чиновників поважати доброчесність, не повинні обмежуватися лише страхом покарань. Так само важливо підкреслити переваги, які існують для окремих осіб і для адміністрації в демонстрації поваги до чесності. У цій сфері може бути корисною об'єктивна та добре обґрунтована політика вимірювання ефективності та форуми для обміну думками щодо питань доброчесності та корупції. Мета повинна полягати в тому, щоб плекати культуру доброчесності, підкріплену забезпеченням добре налагоджених кар'єрних шляхів для митників.

Відносини між митницею та приватним сектором. Вісімдесят відсотків країн, які відвідали експерти, мають положення щодо зустрічей і спілкування з приватним сектором, які є більш-менш ефективними, але не завжди офіційними, що призводить до недостатньої строгості.

Проте протягом багатьох років було помітно явне покращення клімату довіри між приватним сектором і митницею, зокрема після підписання індивідуальних меморандумів про взаєморозуміння з партнерами приватного сектора в кількох країнах Латинської Америки, а також у відносинах між митницею та її партнерів, що засвідчили експерти.

Всесвітня митна організація завжди виступала за партнерство для боротьби з корупцією та підвищення доброчесності, особливо з приватним сектором, як зазначено в Принципі 10 Переглянутої Арушської декларації. Однією з тенденцій, визначених експертом, є побудова нових чи інноваційних партнерств із приватним сектором, які можуть вписатися в те, що сьогодні називають «колективними антикорупційними діями».

Колективні дії стосуються дій, які вживаються окремими особами та/або групами для досягнення спільної мети. Міжнародні організації, приватний сектор і громадянське суспільство зараз використовують термін «колективні антикорупційні дії» як підхід, який спрямований на боротьбу з корупцією «по-іншому» – міра, згадана у відповідь до провалу певних фрагментарних антикорупційних підходів. Такі ініціативи можуть включати галузеві стандарти, багатосторонні ініціативи та державно-приватне партнерство.

Як часто наголошується в документах Всесвітньої митної організації, для посилення антикорупційних ініціатив має бути прийнятий творчий багатогранний

підхід, а не лише стандартні підходи. Таким чином, колективні дії можуть являти собою ширше застосування партнерства, до якого зазвичай прагне митна служба і яке Всесвітня митна організація давно підтримує.

Розширюючи багатогранний підхід до колективних дій, митниця візьме на себе лідерство та зміцнить його зображення у боротьбі з корупцією. Навіть якщо такі дії будуть розпочаті іншою партією, такими як представники галузі чи іншого урядового агентства, митні адміністрації, тим не менш, матимуть будь-який інтерес брати участь у таких ініціативах.

Митні правопорушення несуть велику економічну та суспільну небезпеку, що зумовлює необхідність їх попередження, вчасного виявлення та якнайшвидшого усунення наслідків.

В частині попередження митних злочинів важливе місце має профілактична робота серед населення та декларантів. Здійснення інформування та консультування з проблем митного законодавства, забезпечення необхідною інформацією інших державних органів, суб'єктів ЗЕДта населення є однією із важливих функцій фіскальних органів. У зв'язку із зростанням ролі інформаційних процесів у суспільстві питання інформаційного взаємообміну між митницями і громадянами є особливо актуальним.

Передача, отримання, взаємообмін інформацією, тобто інформаційна взаємодія митниць (митних постів) із громадянами, які переміщують товари, предмети або транспортні засоби через митний кордон держави має важливе значення для попередження митних деліктів. У контексті попередження митних деліктів метою такої взаємодії є своєчасне отримання, надання, передача достовірної та повної інформації щодо порушення митних правил, мотиви їх вчинення, особу правопорушника тощо.

У соціальному просторі інформацію не можна використовувати без взаємодії між її носіями, тим більше – вона є інфраструктурною основою соціальної взаємодії. Під час цього будь-яку взаємодію між носіями інформації, у процесі якої один отримує певну субстанцію, а інші її не втрачають доцільно називати інформаційною взаємодією. [16, с. 12].

У Митній енциклопедії поняття «інформація» трактується: «як будь-які

відомості, та (або) дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [26, с. 32].

Взаємодія – одна з основних філософських категорій, яка відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість та зміну стану або взаємоперехід. Взаємодія являє собою вид прямого або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення, зв'язку [33, с. 498]. О.М. Бандурка слушно зауважує: «взаємодія – це погодження, координація, упорядкування й цілеспрямовані індивідуальних та групових зусиль і волі з метою виконання поставлених перед ними завдань» [2, с. 77].

Профілактика митних деліктів – це комплекс заходів, які здійснюються державними органами, підприємствами, установами, організаціями, громадськими формуваннями і громадянами з метою нейтралізації й ліквідації причин та умов, які створюють сприятливе середовище для вчинення митних деліктів і запобігання їх проявам у майбутньому. Баранов С.О. до заходів протидії митним деліктам відносить інформування населення про діючі митні правила, донесення до відома громадян фактів покарань митних правопорушників, проведення бесід працівників митних та інших правоохоронних органів із населенням, яке прямує через кордон [3]. Інформування з питань митної справи – це надання інформації про митні правила зацікавленим особам у встановленому законом порядку. Система інформування з питань митної справи включає:

- 1) WEB-сайт ДФСУ. Громадяни через цей сайт мають можливість отримати інформацію про митні правила, ознайомитися з нормативно-правовими актами з митних питань, новинами митниць, зразками документів, надіслати електронні повідомлення тощо;

- 2) офіційне видання ДФСУ – журнал «Вісник. Право знати все про податки і збори».

До індивідуального попередження митних деліктів також відносяться: роз'яснення особі, щодо якої здійснюється профілактичний захід, допущеного нею порушення; засудження її протиправної поведінки та попередження про недопустимість такої поведінки надалі; профілактичний контроль, облік порушників митних деліктів; встановлення особливих вимог щодо поведінки

правопорушників.

Отже, інформування населення про діючі митні правила, особливості пропуску окремих видів вантажів через митний кордон, заборони та обмеження, митні платежі тощо є заходами індивідуального попередження митних деліктів, тобто заходами персонального впливу на свідомість та поведінку індивідів, дії яких можуть призвести митних деліктів з метою попередження виникнення у них протиправного умислу і його практичної реалізації.

Фіскальні органи у профілактичних цілях повинні: інформувати громадян про митні правила (шляхом розповсюдження пам'яток для пасажирів, які переміщуються через державний кордон країни, розміщення інформації на стендах у пунктах перетину державного кордону країни тощо), роз'яснювати норми митного законодавства; залучати до проведення профілактичних дій представників добровільних утворень з охорони державного кордону.

З іншого боку, необхідну інформацію, яка має значення для розробки профілактичних заходів у боротьбі з митними деліктами можливо отримати від громадян шляхом: відібрання пояснень щодо вчиненого діяння при складанні протоколів про порушення митних правил; заповнення анкет особами, що скоїли митні делікти стосовно мотиву, причин та умов, що сприяли вчиненню митних деліктів, особи правопорушника (стать, вік, громадянство тощо) (табл. 3.1) та ін.

Таблиця 3.1

Анкета для особи, яка скоїла порушення митних правил

№п/п	Питання
1.	вік
2.	стать
3.	громадянство
4.	сімейний стан
5.	освіта
6.	місце роботи, сфера діяльності
7.	рівень доходу
8.	наявність судимості
9.	чи застосовувалися раніше до Вас заходи адміністративної відповідальності (інших видів відповідальності)?
10.	що стало причиною скоєння порушення митних правил?
11.	наявність умислу у діянні (умисно чи з необережності скоєно порушення митних правил)

12.	наскільки Ви були обізнані про відповідальність за порушення митних правил і про митні правила при перетині державного кордону?
13.	яку мету Ви переслідували при скоєнні правопорушення?
14.	Ви давали (пропонували) колись винагороду працівникам митниці?
15.	як оцінюєте скоєне діяння?
16.	чи шкодуєте про скоєне?
17.	Ви вважаєте себе конфліктною людиною?
18.	яка атмосфера Вас оточує (у трудовому колективі, сім'ї тощо)?

Джерело: [38].

Отже, під інформаційною взаємодією митниць ДМСУ з громадянами в питаннях профілактики митних деліктів слід розуміти своєчасну, систематичну передачу об'єктивної інформації, яка має значення для протидії митним правопорушенням від одного суб'єкта цієї взаємодії до іншого. Основними завданнями інформаційної взаємодії митниць і громадян у цьому контексті є: вивчення факторів, які обумовлюють вчинення конкретного митного делікту, виявлення недоліків у профілактичній роботі митниць (митних постів), дослідження динаміки, структури митної деліктності, особи правопорушника та ін.

Інформаційну взаємодію митниць з громадянами важливо розглядати не лише як взаємний інформаційний обмін інформацією, а й як зворотний зв'язок, належне і своєчасне реагування на отриману інформацію. Під реагуванням розуміється відповідь про прийняті за повідомленням міри, себто наявність зворотного зв'язку. Взаємодія не лише підвищує проінформованість сторін, а й покращує результативність у правоохоронній галузі.

Ефективна інформаційна взаємодія, взаємна поінформованість суб'єктів цієї взаємодії – митниць і громадян позитивно впливатиме на розробку, здійснення профілактичних заходів щодо боротьби з митними деліктами, дозволить підвищити інтенсивність діяльності взаємодіючих суб'єктів. Також має бути створена відповідна нормативна база, яка стане правовим підґрунтям для ефективної інформаційної взаємодії митниць (митних постів) ДФСУ з громадянами.

Окрім роз'яснювальної роботи в Україні використовують чотири методи попередження і виявлення митних деліктів: митний контроль, що охоплює документальний контроль (дослідження документів на товари) і фізичний контроль

(здійснення митного огляду товарів, що переміщуються і транспортних засобів), а також знаходження митних деліктів за допомогою способу оцінки ризиків, застосовуючи оперативно-розшукову діяльність, та такий елемент митного контролю, як пост митний аудит (posteriori), що дає можливість митницям здійснювати контроль за законністю перетину товарами митного кордону (рис. 3.1). У випадку виявлення митних деліктів протягом декількох років після розмитнення цих товарів притягти винних осіб у заповідянні митного правопорушення до відповідальності.

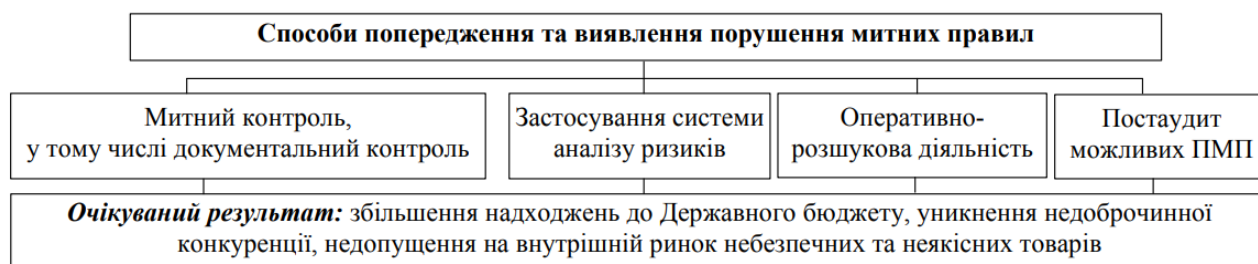

Рис. 3.1. Способи попередження та виявлення порушення митних правил.

Джерело: складено автором на основі [7, с. 220].

Ми переконані, що з числа усіх спеціальних кримінологічних заходів протидії митним деліктам, як і в економічній галузі загалом, основна роль має належати методам економічного спрямування. Такі дії потрібно спрямовувати для відновлення та побудови зруйнованих або сильно деформованих відносин в сферах економіки та фінансів. Це дасть змогу, з нашого погляду, ефективніше, ніж тепер, вирішувати проблематику протидії деліктам. Звичайно, не брати до уваги в сучасних умовах репресивні способи боротьби з деліктами ми не пропонуємо. Проте, такі способи мають бути суттєво обмеженими, оскільки український досвід боротьби з деліктами в економічній царині за останні 25–30 р. показав їх малу ефективність та доцільність. В умовах нашого сьогодення, набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, вважаємо, що дії економічного і фінансового спрямування можуть більше посприяти обмеженням проявів деліктів у митній галузі та в економічній сфері в цілому.

Такими заходами, на нашу думку, мають бути: утворення єдиної системи зовнішньоторговельного та валютного обліку; організація контролю за

своєчасністю та повнотою надходженням митних податків під час експортно-імпортних операцій; створення державної монополії у зовнішній торгівлі на усі природні ресурси, котрими володіє країна; підвищення відповідальності за ввезення в Україну небезпечних відходів промисловості.

Висновки до розділу 3

У процесі дослідження напрямів запобігання злочинам у сфері митної діяльності ми дійшли до висновку, що стимули та пояснення, які пропонуються для того, щоб переконати чиновників поважати доброчесність, не повинні обмежуватися лише страхом покарань. Так само важливо підкреслити переваги, які існують для окремих осіб і для адміністрації в демонстрації поваги до чесності. У цій сфері може бути корисною об'єктивна та добре обґрунтована політика вимірювання ефективності та форуми для обміну думками щодо питань доброчесності та корупції. Мета повинна полягати в тому, щоб плекати культуру доброчесності, підкріплену забезпеченням добре налагоджених кар'єрних шляхів для митників.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження напрямів попередження та протидії митним деліктам ми дійшли до таких найважливіших висновків:

1. У діючому українському законодавстві, а саме Митному кодексі України, митні делікти поділяють на порушення митних правил та контрабанду. проте, зважаючи на те, що контрабанда є злочином, то визначення цього поняття представлено в Кримінальному кодексі України, в якому також встановлено відповідальність за його здійснення.

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням і складається з чотирьох складових: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

На сучасному етапі розвитку української держави існує ряд чинників, які обумовлюють існування контрабандної діяльності. Серед них виділяють такі як: низький рівень матеріальної забезпеченості населення, високий рівень безробіття в країні та особливо в прикордонних регіонах, де контрабанда для значної частини мешканців перетворилася на основне джерело доходів через високу прибутковість цього виду злочинного бізнесу. До основних чинників також належать недосконалість митного та податкового законодавства; недостатньо ефективний рівень митного та прикордонного контролю; недосконалість державної системи контролю за походженням і реалізацією продукції та сплатою податків

2. Прагматика митного регулювання у багатьох країнах світу показує послідовні підходи до єдиного правового регулювання митних питань. Зокрема, діюче національне митне право також формується відповідно до принципів міжнародного митного законодавства. У більшості країн світу давно зрозуміли, що взаємо-розвиток торгівлі корисний для всіх, а спільні підходи щодо митного регулювання у міжнародній торгівлі є необхідністю.

У більшості країн світу Митні кодекси сформовані на єдиній правовій основі, якою є положення Кіотської конвенції, Рамкові стандарти Всесвітньої митної організації та міжнародні договори. В наслідок цього, митній справі у цих країнах притаманна схожа організаційно-правова база, хоча присутні свої

особливості, які обумовлені окремими, але не за принциповими нюансами, що полягають у відмінностях національних законодавств. Передові принципи і підходи Європейського Союзу у сфері митної справи висвітлено в Митних прототипах – системі практичних заходів, які розроблені європейськими митними спеціалістами.

3. Отже, упроваджена в Державній митній службі України система контролю за додержанням декларантами норм митного законодавства має окремі недоліки, що занижують ефективність контролю. Статистичні дані свідчать про зменшення у період 2020 р. та першого півріччя 2021 р. питомої ваги задекларованої митної вартості товарів, що імпортуються стосовно яких були здійснені заходи регулювання, на 3,4%. Разом із цим на 3,2% збільшились показники скоригованої митної вартості. Одночасно на 46,2% знизилось число прийнятих рішень щодо коригування задекларованих даних кодів УКТ ЗЕД, митної вартості та країн походження товару.

4. Наслідком усіх вжитих організаційно-практичних заходів упродовж 2015 – 2021 рр., у тому числі спільних операцій, проведеної аналітично-пошукової роботи стало виявлення митницями ДФС у 2015 р. 17808 випадків порушення митних правил, в 2016 – 23235, у 2017 – 32282, а у 2018 48876 із вартістю предметів правопорушень на суми 1,8, 2, 1,6 та 3,4 млрд. грн. відповідно (рис. 2.2).

У 2019 р. кількість справ щодо порушень митних правил різко знизилась до 29328, а у 2020 р – до 14147 справ. Натомість у 2021 р. аналізований показник збільшився до рівня 28128 одиниць. Таке різке зменшення кількості справ стосовно порушень митних правил у 2019 р. пов'язане із реформування Державної фіскальної служби України та створенням Державної митної служби України. Також варто відмітити, що при зниженні у 2020 р. кількості справ їх вартість зросла.

5. Профілактика митних деліктів – це комплекс заходів, які здійснюються державними органами, підприємствами, установами, організаціями, громадськими формуваннями і громадянами з метою нейтралізації й ліквідації причин та умов, які створюють сприятливе середовище для вчинення митних деліктів і запобігання їх проявам у майбутньому.

Фіскальні органи у профілактичних цілях повинні: інформувати громадян про митні правила (шляхом розповсюдження пам'яток для пасажирів, які переміщуються через державний кордон країни, розміщення інформації на стендах у пунктах перетину державного кордону країни тощо), роз'яснювати норми митного законодавства; залучати до проведення профілактичних дій представників добровільних утворень з охорони державного кордону.

Ми переконані, що з числа усіх спеціальних кримінологічних заходів протидії митним деліктам, як і в економічній галузі загалом, основна роль має належати методам економічного спрямування. Такі дії потрібно спрямовувати для відновлення та побудови зруйнованих або сильно деформованих відносин в сферах економіки та фінансів. Це дасть змогу, з нашого погляду, ефективніше, ніж тепер, вирішувати проблематику протидії деліктам. Звичайно, не брати до уваги в сучасних умовах репресивні способи боротьби з деліктами ми не пропонуємо. Проте, такі способи мають бути суттєво обмеженими, оскільки український досвід боротьби з деліктами в економічній царині за останні 25–30 р. показав їх малу ефективність та доцільність. В умовах нашого сьогодення, набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, вважаємо, що дії економічного і фінансового спрямування можуть більше посприяти обмеженням проявів деліктів у митній галузі та в економічній сфері в цілому.

Такими заходами, на нашу думку, мають бути: утворення єдиної системи зовнішньоторговельного та валютного обліку; організація контролю за своєчасністю та повнотою надходженням митних податків під час експортно-імпортних операцій; створення державної монополії у зовнішній торгівлі на усі природні ресурси, котрими володіє країна; підвищення відповідальності за ввезення в Україну небезпечних відходів промисловості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архірейська Н.В. Аналіз підходів до оцінювання ефективності митної справи. *Ефективна економіка*. Електронний журнал. 2014 № 7. URL: www.economy.nauka.com.ua.
2. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 1998. 368 с.
3. Баранов С.О. Попередження адміністративних правопорушень, що посягають на митні відносини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». К., 2002. 19 с.
4. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. 543 с.
5. Валуєва Л., Ковбан А. Правове регулювання митних процедур на морському транспорті. *Право і суспільство*. 2015. № 4. Ч. 3. С. 139–144.
6. Вербіцька І.І., Гончар Г.П. Зміст та ознаки митних деліктів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2020. №44. С. 66-71. URL : http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/vestnik-econom.mgu.od.ua_ukr.pdf
7. Дьяченко О. В., Вишинська Т. Л., Литвин С. М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 2. Том 1. С. 218-227.
8. Єрофєєнко Л.В., Попова С.М., Селезень С.В. Взаємовідносини митних органів України з іншими органами та особами. *Митне право*. 2006. С. 13-14.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: закон України від 15.11.2011 р. №4025-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>.
10. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік URL:

<http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>.

11. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2021 рік та покладених на неї завдань. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>

12. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>

13. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України на 2015 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf>.

14. Звіт про виконання плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>.

15. Звіт Рахункової палати України про результати аудиту ефективності планування та результативності контролю за повнотою нарахування і своєчасністю надходження податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції. Затверджено рішення Рахункової палати від 14.09.2021 № 20-2. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2021/20-2_2021/Zvit_20-2_2021.pdf.

16. Інформаційна складова державної політики та управління : монографія / Соловйов С. Г. [та ін.] ; заг. ред. Грицяк Н. В. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. Київ : К.І.С., 2015. 320 с.

17. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України : підручник. Юридична література, 2001. 256 с.

18. Клян Ф. Проблемні питання правового регулювання митного контролю та митного оформлення зовнішньоекономічних операцій. *Журнал Верховної Ради України «Віче»*. URL : Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1553/>.

19. Козлова А. В. Історичні передумови криміналізації контрабанди та корупції під час митного оформлення товарів. *Specialized and multidisciplinary scientific researches*. 2020. №5. С. 80-81.

20. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

21. Кравчук С.Й. Економічна злочинність в Україні. Курс лекцій : [Навчальний посібник.]. К.: Кондор, 2009. 282 с.

22. Кримінальний кодекс України від 05.04.2011 № 2341-14 (редакція від 12.09.2018). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

23. Кузняк Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6221>.

24. Мазур А., Мароха В., Олійник Н., Полонський О., Ропотан О. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняно-правове дослідження : науково-практичний посібник. Київ : ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. 823 с.

25. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції. *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 4-9. DOI : 10.32702/2306-6806.2018.10.4.

26. Митна енциклопедія : У трьох томах. Т. 2. / [редкол.: ... І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.]. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. 474 с.

27. Митний кодекс України : Закон України від 11 липня 2002 року № 92-IV / Верховна Рада України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T020092.html.

28. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n3707>

29. Найденко О.Є., Єніна А.О., Костяна О.В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Розділ «Глобальні та національні проблеми економіки». 2018. Вип. 23. С. 506–511.

30. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2009. 628 с.

31. Пашко П.В. Захист митних інтересів як критерій оцінювання ефективності митних органів // Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур. Науково-практична заочна конференція: збірник тез. м. Хмельницький, 2014 р. С. 6 – 9.

32. Пашко П.В. Основи митної справи в Україні : підручник. К.: Знання. 2008. – С. 450.

33. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник.

Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.

34. Поташнікова Г. В. Особливості контрабандного промислу на Правобережній Україні у кінці XIX – на початку XX ст. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії*. 2008. Вип. 12. С. 30-33.

35. Про внесення змін до Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: наказ Міністерства фінансів України № 32 від 22.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0378-21#Text>

36. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості, які переміщуються через митний кордон України»: наказ Державної митної служби України від 01.07.2021 № 476

37. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України. URL: http://radakmu.org.ua/uploads/file/-/tfd_pp_comments_-final.Pdf.

38. Сєрих О.В. Інформаційна взаємодія митниць Державної фіскальної служби України з громадянами у контексті профілактики порушень митних правил // Актуальні аспекти адміністрування митної вартості товарів та інформування громадян про митні правила й митні формальності : збірник наукових праць науково-практичної інтернет-конференції [Електронний ресурс]; (м. Ірпінь – м. Хмельницький, 12-19 травня 2017 року); упоряд. Прус Л.Р., Попель С.А. Електронне наукове мережеве видання. Електрон. текст. дані. [Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету ДФС України, 2017]. 75-78.

39. Тимошенко А. В. Роль та місце митних органів України в забезпеченні економічної безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. Вип. 39. С. 86-88.

40. Тимошенко А. В. Роль та місце правоохоронних підрозділів митних органів в процесі забезпечення економічної безпеки держави та створенні ефективних умов розвитку національних суб'єктів зовнішньоекономічної

діяльності. Протидія контрабанді: цілі та задачі. *Актуальні питання розвитку суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності: матеріали науково-практичної конференції молодих учених*. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2013.

41. Тимошенко А. В. Характеристика сучасних контрабандних схем. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. №2(62). С. 109-114. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2021-62-109-114>

42. Тимошенко А. В., Гальський К. Є., Макаренко А. В., Ченцов В. В. Боротьба з контрабандою в сучасній історії української митниці: колективна монографія. 2021. 144 с.

43. Тимошенко А., Тимошенко В., Дрьомов С. Будапештський меморандум: *pacsa sunt servanda*. Новий шлях до права : колективна монографія / керівник авт. колективу А. О. Селіванов. Київ : Логос, 2021. С. 181-189.

44. Філіпенко Т. В., Філатов В. В. Правові форми співробітництва в галузі вдосконалення митного законодавства України. *Митна справа*. 2009. № 6. С. 28-34.

45. Формування митної політики як умова ефективної боротьби з контрабандою // *Боротьба з контрабандою : проблеми та шляхи їх вирішення* / Л. І. Кормим; керівник автор. Колективу А. І. Комаров, О. О. Крикун. – Т. 10., Розд. IV. Київ, 1998. С. 251.

46. Харкавий М. «Оцінка ефективності пост-митного аудиту в Україні» Науковий клуб Sophus/ 2014_11_25_Lviv » Секція_4_2014_11_25/ URL: http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_4_2014_11_25/ocinka_efektivnosti_post_mitnogo_audit_v_ukrajini/70-1-0-1089.

47. Харкавий М. Митний пост-аудит: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Світ фінансів*. 2013. № 3. С. 118–125.

48. Ченцов В. Міжнародні стандарти модернізації митних адміністрацій. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 4. С. 227.

49. Ченцов В. Особливості еволюції управлінської структури Державної митної служби України. URL: [http://www.dridu.-dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Chentsov.pdf](http://www.dridu.-dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Chentsov.pdf).

50. Шевчук С. В. Аналіз теоретико-методологічних підходів визначення

поняття «митні інтереси». *Економічна наука*. 2018. № 10. С. 42– 48.

51. Шершун А. А., Нездоровін В. П., Миропольська О. В. Основи митного законодавства в Україні: навч.-метод. посібник. К.: ТП Пресс, 2004. 416 с.

52. Tymoshenko A. European union experience in regulating customs operations of enterprises. *Economics, Finance and Management Review*. 2021. Issue 2(6). Pp. 43-51. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-2-43>.